

Laureátkou MSLJ 2019 v oboru hra na flétnu se stala stávající studentka třetího ročníku HF JAMU Katarína Slavkovská. Na snímku s rektorem školy profesorem Petrem Oslzým.

Občasník

Velký rozhovor s profesorkou B. M. Willi (str. 2–5)

Doktorandi JAMU o svobodě (str. 13–17)

BMW brněnské kultury a staré hudby

Luboš Mareček

Profesorka Barbara Maria Willi je už mnoho let nepřehlédnutelnou postavou tuzemského hudebního života, stejně jako výraznou pedagožkou oboru staré hudby na Hudební fakultě JAMU v Brně, kde vede Katedru varhanní a historické interpretace. V Brně navrch pořádá už šestnáct let nesmírně populární řadu špičkových komorních koncertů staré hudby, které tato dramaturgyně, inovativní a ceněná interpretka a uznávaná muzikoložka osobně uvádí. Každý, kdo tento cyklus navštívil, byl zasažen jejím nesmírně vtípným, poutavým a zábavným popularizováním muziky minulých století, zejména z období baroka a klasicismu. O hudbě umí přitažlivě a s humorným nadhledem hovořit v nečekaných souvislostech, ale zároveň ji také umí na cembalo mistrovsky interpretovat a je též populární profesorkou. Její monogram, vzpomínané zásluhy a výkony už daly zlidovět rčení, v němž je označována jako BMW brněnské hudební scény. Ví se o ní však i ve světě a její mezinárodní kariéru lemují řada ocenění, jako např. Special mention v mezinárodní cembalové soutěži v belgických Bruggách, cena německé hudební kritiky za CD „Intrada di Polcinelli“ či francouzská prestižní cena „Choc du monde de musique“ za kultovní nahrávku „Salve mater“. Před časem přibýlo nejvyšší ocenění francouzské hudební kritiky „diapason d'Or“ za nahrávku písní českých skladatelů s Martinou Jankovou.

Co vás na staré hudbě dnes nejvíce baví a proč?

Je to dnes velmi dynamický obor. Začal s výzkumem provozovací hudební praxe 17. a 18. století. My ji dnes obnovujeme, snažíme se proniknout do její filosofie. Baví mne odhalovat toto myšlenkové pozadí, aby dnešní interpretace staré hudby žila a já ji jako moderní člověk dneška mohla transformovat do moudrosti předků vyjadřující se ale přes dnešní pohled na svět. Je více než zajímavé vracet se ke starým pramenům, které nám dávají velmi čerstvý obraz toho, co běžně děláme. Lidé v renesanč-

Barbara Maria Willi je profesorkou hry na cembalo na HF JAMU, kde založila první oddělení staré hudby na české vysoké škole a již od roku 1991 v tuzemsku významně přispívá k vývoji oboru historické interpretace.

ní, barokní i klasicistní době psali noty s tím, že se jedná zhruba o šedesátiprocentní zápis toho, co očekávají. Zbýlých čtyřicet procent musí dekodovat sám hráč mezi řádky.

Stará hudba tedy vznikala s tím, že ji dotvoří až sami hráči?

Ano, a to je přesně to, co mne nejvíce baví. Prameny nás učí věci, které nedou zapsat do not. Noty jsou spíše jen konvence a dobový kodex výslovnosti hudby. Mě baví je dekodovat a přijít na kloub tomu, jak vše bylo vysloveno.

A co když budu pokušitelky namítat, že stará hudba je dnes formálně, obsahově i tematicky zastaralá. Koho dnes ještě zajímají příběhy z antiky či Starého zákona?

Děkuji za milou provokaci. Archeotypy v hudbě, ať jsou to biblická nebo mytologická témata, ať jsou to polyfonní či homofonní styly – jde neustále především o hluboce lidská témata, která mají v každém období možná jiné

šaty a klobouk, ale jádro či tělo jejich sdělení je stejné. Od Shakespeara ani Monteverdiho se na základních emocích člověka pranic nezměnilo. Láska, lhostejnost, nenávisť, smutek, radost, závist nebo naděje jsou pořád stejné. Pro naši dobu bude možná zajímavý fakt, že v baroku se vycházelo z harmonizace rozumu a citu. A my dnes nejen v našem vysokoškolském systému hledáme spojení mezi vědou a citem, mezi vědou a uměním. Toto téma je dnes ve vzduchu a ve veřejné diskuzi velmi aktuální. Také v baroku měla racionalita převahu, ale lidé dobře věděli, že musí být vyvážena svým protipólem citu a umění. Jinak zákonitě dojde ke konfliktu. Touha nastolit tuto rovnováhu je velmi stará a objevuje se opakovaně. My se o to vlastně snažíme i ve výzkumu interpretace staré hudby, chceme zdůvodnit. Hledáme stará pravidla a parametry interpretace pro vyjádření dnešního niterního citu a vnitřního života.

Vy na škole hledáte také zajímavé mos-ty mezi hudební minulostí a dneškem. Připravila jste už dříve se svými studenty Katedry varhanní a historické interpretace cross over projekt africké a barokní hudby. Zavzpomínáte třeba na tuto pozoruhodnou fúzi více?

Tento projekt jsme dělali ve Žďáru nad Sázavou, kde se naši studenti potkali s africkými tanečníky a bubeníky, francouzským choreografem a kontratenorem. Byl to tedy jakýsi multilevel a zároveň i sociální projekt a experiment, protože se všeho zúčastnil také laický dětský sbor Žďáráček. Setkání mezi intuitivní a symbolickou africkou hudbou a evropským barokem fungovalo překvapivě dobře. Hodně jsme si rozuměli právě přes symboly, třeba rytmus radosti znamená v Africe a evropské barokní rétorice totéž.

A já se právě chtěl ptát... Jaké hudební spojitosti probůh může mít černý kontinent a hudba z doby velikánů, jako byl Jan Dismas Zelenka, Pavel Josef Vejvanovský či Adam Václav Michna z Otradovic?

Pravdou je, že mezi evropskou polyfonií a africkou hudbou nejsou moc paralely. Narazili jsme na určitou až kolonizační pýchu ze strany francouzských účastníků směrem k účastníkům z Ghany. Francouzi považovali svoji hudební estetiku za jedinou možnou a dobrou, tím pádem došlo spíše ke koexistenci jednotlivých hudebních prvků vedle sebe a nikoliv k pravé fúzi.

Vy jste umělkyně opravdu nesčetně tváří: interpret, pedagog, dramaturg... Baví vás hudbu více popularizovat, hrát nebo ji vyučovat? Co v tomto trianglu dominuje?

Je to u mě všechno jako v křesťanské symbolice, kde trojice je symbol dokonalosti. Ekonomové tvrdí, že člověk by měl mít tři zdroje příjmu. Psychologové tvrdí, že jakákoliv triáda znamená největší růst. Je to více než prosté 2+1. U mě se to různě posouvá. Ale dnes mne nejvíce zřejmě baví vedení mladých lidí. Chci, aby objevili ve staré hudbě to, co já a už ve svém věku na jiné úrovni. Jako dramaturgyně se snažím naladit se na dané téma, které v člověku hoří. A když stojím na pódiu, jde zase o úplně jiný druh koncentrace. Teď mne třeba fascinuje Beethoven, protože jsem byla ještě ke konci loňského roku přizvaná německým producentem do výroby filmu o tomto géniovi. Premiéra bude letos 15. května.

Budete hrát nebo snad i hrát Beethovena?

(smích) Ano, budu hrát Beethovena. Budu slyšet, ale nebudu vidět. Je to náhodou velmi ambiciózní snímek. Filmy o hudbě bývají dost často velmi směšné, playback je na protagonistech a jejich pohybech dost často vidět, ta jejich gesta často nepasují k hudbě. Tady v tomto snímku se všechno hraje naživo, já budu dokonce neviditelnou součástí jednoho pánského kvarteta. Muži z něj budou vidět, já mám jednoho dubla-klavíristu na ruce, který po mně hraje v intencích mé interpretace, nu a pak je tam ještě jeden herec. Smysl toho, že tam hraju live a že se to zároveň snímá, je ten, že je vidět jednota hudby a pohybu. V tomto filmu ještě dokonce stejným způsobem řídím orchestr Romana Válka. Film je o všech místech Beethovenova života, ale paradoxně se natáčel téměř celý v České republice. Ve filmu znějí repliky skutečných kladívkových nástrojů a dobová interpretace, aby ta citová jednota mezi tím, kdo hraje, a tím, kdo Beethovena skutečně hraje, byla co nejlíbil.

Kolik máte pro představu nyní na katedře studentů?

Jedná se celkem o osmadvacet studujících specializovaných na cembalo, varhany, loutnu, traverso, kladívkový klavír, historické housle a violoncello, ale třeba i na historický zpěv.

Ve studiu u vás jistě nejde jen o technickou bravuru. Máte nějaké komplexní pedagogické krédo?

Je to velmi prosté. Co po svých studentech vyžaduji, musím být schopná také sama udělat. Je to vlastně to staré, zavedené a osvědčené: Verba movent, exempla trahunt. – Slova hýbají, příklady táhnou.

Na Hudební fakultě JAMU organizujete přes ERASMUS výměnný program s Královskou konzervatoří v Den Haagu. Jak to funguje a co jsou podle vás největší přínosy takových spojení?

Je to vlastně upgrade programu Erasmus. Jedná se o společný studijní program nazvaný European Earlier Master of Music, který startuje letos. Na jaře vypisujeme přijímací zkoušky; v září v Haagu a v říjnu v Brně se vším začínáme. Studentům tento program umožní pobývat vždy dva semestry na domácí a stejně dlouhou dobu na hostitelské zahraniční instituci. Nakonec dostanou diplom z obou škol, z nichž budou profitovat. V Brně máme vynikající individuální péči, skvěle vypracovaný systém

tréninku sólové i komorní hry. V Haagu mají nejstarší takovou katedru na světě s obrovským množstvím historických nástrojů, které tady třeba ani nemáme, jako je např. cink. Celé studium je výhradně v angličtině a je to celé velmi prestižní záležitost.

Vím, že jste pentalingvní. V kolika jazycích vedete výuku?

Samozřejmě mohu ve všech pěti tedy v němčině, češtině, italštině, angličtině a francouzštině.

Brněnskou akademii už dva roky vede profesor Petr Oslzlý, proti němuž jste v rektorských volbách kandidovala. Proč jste se předloni chtěla stát hlavou JAMU a nemáte třeba dodnes pachuč porážky?

Demokratické volby nejen rektora, ale i obecně představují vždy něco, co člověk nesmí brát osobně. Rektorkou jsem se chtěla stát proto, že můžu škole nabídnout své mezinárodní kontakty, svoji prestiž i know-how, jak se stát viditelným ve světě. JAMU se právě světu musí více otevřít. Tuto dynamičnost a inovaci, na níž jsme i díky stimulaci ministerstva hodně zapracovali, jsme sice zvládli, nejsme ale stále ještě úplně dobří v tom, jak to všechno proměnit v prestiž a renomé. Měli bychom asi lobovat za větší finanční podporu pro naši internacionalizaci. Musíme investovat do její propagace a zkvalitnění.

Trvá váš zájem o post rektora uprostřed jeho funkčního období?

Nemohu nyní odpovědět. To by bylo dva roky předčasně. Moje roční příprava na ucházení se o funkci hlavy školy však zanechala určitě stopy. Na JAMU se dnes dívám jinak než před mojí kandidaturou, vidím stále mnohé výzvy.

Před pěti lety z vaší iniciativy Hudební fakulta JAMU akreditovala a otevřela nový magisterský obor Historická interpretace. Brněnská akademie jej vyučovala jako jediná v Česku. Jste profesorkou hry na cembalo na JAMU, kde jste založila zmíněné první oddělení staré hudby na české vysoké škole. Co se od té doby v oboru změnilo?

Je to u nás stále ještě jediné tuzemské prezenční studium oboru. U nás je spíše než výzkum akcentovaná profesionální interpretační praxe. Nyní se hlásí už studenti mých absolventů. Přicházejí na školu jako mnohem větší experti než dříve, jsou více zanořeni do staré hudby. Nejsou takové zcela nepopsané listy, jak tomu bývalo před deseti či dvaceti lety. To je asi největší změna. Velmi výrazně

se zvedla úroveň uchazečů, stávající studenti dnes jsou sebevědomější, orientují se i na mezinárodním trhu a v drtivě většině chtějí studovat souběžně i v zahraničí. Uvědomují si svoji budoucí pozici freelancerů na volné noze, a tak se k nám hlásí takové typy, které mají na vše výše řečené odvahu a jdou do toho rizika.

Na vaší katedře, kterou vedete, probíhají při společných předmětech setkání moderních a barokních instrumentalistů. V čem se mohou hráči nové a staré hudby navzájem obohacovat?

Toto je docela ojedinělé i v mezinárodním kontextu. My nemáme tak pevné hranice jako jinde, na Západě dost lpí na vymezených specializacích a je tady velkým tématem právě přiblížení historické a moderní interpretace. To my už běžně děláme. Navíc: hráči historické interpretační praxe se mohou inspirovat u těch moderních jejich cvičením etud a techniky. To je zdravý postoj. Moderní hráči u svých kolegů z historické interpretace mohou zase hledat tu zmíněnou výslovnost za notami tedy těch zmíněných, záhadných čtyřiceti procent.

Vím, že vlastníte originální kladívkový klavír z roku 1797. Které další vzácné nástroje tvoří vaši osobní „stáj“?

Asi jako každý sběratel jsem nejdříve sbírala úplně všechno. Měla jsem varhanní pozitiv, virginal, klavichord, originální kladívkový klavír a cembalo. Už jsem si nechala jen poslední dva jmenované nástroje. Člověk by měl mít jen to, co opravdu obhospodář a používá pravidelně. Na profesi cembalisty je fascinující, že obsahuje více klávesových nástrojů, protože klavír se od roku 1870 už vlastně konstrukčně neměnil. Zatímco cembalo a kladívkový klavír se měnily pořád, a to napříč národnostmi. Francouzi, Italové, Němci i Češi mají v tomto svoji specifickou tradici a styl tvorby nástrojů.

Čím je výjimečný ten váš kladívkový klavír?

Je fyzicky dojemné pozorovat na tomto originálu stopy času, jak byl poškozený atp. Tento nástroj Franze Josefa Baumastera z roku 1797 také bourá naše předsudky. Zní totiž opravdu zcela jinak než moderní repliky. Můj kladívkový klavír zní trošičku jako barokní cimbal nebo psalterio.

Koncertovala jste na prestižních festivalech Pražské jaro, Osterfestspiele Baden-Baden, Festival Mitte Europa a v koncertních řadách barokního or-

Barbara Maria Willi je inovativní cembalistka a interpretka na kladívkový klavír. Je profesorkou hry na cembalo na JAMU, kde založila první oddělení staré hudby na české vysoké škole a již od roku 1991 významně přispívá k vývoji oboru historické interpretace v České republice. V roce 2017 získala vedle své činnosti také pozici hostující profesorky na prestižní Královské konzervatoři v nizozemském Den Haagu. Ve stejném roce byla nominovaná pedagogickou ředitelkou a uměleckou poradkyní v rámci Evropské sítě souborů staré hudby EEEMERGING.

V průběhu své mezinárodní kariéry získala řadu ocenění. Vystoupila na podiích, jakými jsou například pražské Rudolfinum, curyšská opera nebo Konzerthaus Wien. Koncertovala na festivalech Pražské jaro, Osterfestspiele Baden-Baden, Festival Mitte Europa a v koncertních řadách barokního orchestru Wrocław či pražského filharmonického orchestru. Spolupracovala s Martinou Jankovou, Magdalenou Koženou, Vilémem Veverkou, Ericem Hoeplichem, Erichem Hoebarthem a je členkou Ensemble Berlin-Praha s členy berlínské filharmonie. Česká televize jí věnovala portrét pod názvem Bravo! Barbara Maria Willi a v českých, rakouských a německých rozhlasových stanicích uvádí celou řadu premiér nově objevených barokních a klasicistních děl nebo repertoáru současnosti pro historické nástroje. Její dramaturgie pro festivaly Concentus Moraviae či BMW uvádí... jsou nápadité a provokativní (například „Vlámská bouře“, „Velcí skladatelé a jejich nepřátelé“).

Barbara Maria Willi přináší nové úhly pohledu do hudebního vnímání a často překvapí svými osobitými interpretacemi. Se svým originálním kladívkovým klavírem z roku 1797 podnítila výzkumnou cestu do oblasti písňové a klávesové tvorby 18. století. V současné době se věnuje také interpretaci soudobé hudby, mimo jiné se souborem Brno Contemporary Orchestra. Je autorkou generálbasové detektivky „Generálbas aneb Kdo zavraždil kontrapunkt?“

chestru Wrocław či pražského filharmonického orchestru. Spolupracovala jste s Martinou Jankovou, Magdalenou Koženou, Vilémem Veverkou, Ericem Hoeplichem a Erichem Hoebarthem, kteří často působí v zahraničí. Upřímně, není vám Brno malé?

V dnešní době už je zcela jedno, kde bydlíte. Navíc já už v Brně ani nežiju. Bydlím v lese mezi Prahou a Brnem. Klid je pro mě už velice důležitý, stejně jako vlastní útočiště. A navrch všeho, já už jsem opravdový brněnský patriot. Je pravda, že v zahraničí jsou z toho někdy překvapení. Jsem navíc hrdá, že jsem na Hudební fakultě JAMU něco vybudovala. Tak tady v Brně su! Haydn taky odešel z Vídně do zámku Österházy Eisenstadt.

Máte raději sólová vystoupení nebo hraní společně s orchestrem a pěvci navrch? Jste při hraní raději individualistka nebo v kolektivu?

Já mám nejraději duo. Když třeba hraju se zpěvákem nebo jiným sólistou. Je to jako pomyslné manželství na pódiu. Jste spolu, ale každý je ještě hodně slyšet a přitom můžete jít nepochybně dál, než jsou vaše obvyklé hranice.

Ráda říkáte, že budoucnost patří otevřenosti a invenci... Přinášíte nové úhly pohledu do hudebního vnímání a často překvapujete svými osobitými interpretacemi. Kde berete inspiraci?

Hlavně ze setkávání se s mými kolegy. Přesně vidíte, co důležitého se v Paříži, Basileji či Haagu děje, a jak se stará hudba posunuje. Dneska je úplný standard, že studenti sami komponují nebo dělají aranžmá, využívají choreografii nebo práci se světlem. To mne vede k novým, vlastním interpretacím.

Při loňském Pražském jaru jste v programu s Martinou Jankovou v objeveném programu prezentovala výzkum v praxi: písně českých autorů z doby Mozarta a Schuberta. V českých, rakouských a německých rozhlasových stanicích uvádíte celou řadu nově objevených barokních a klasicistních děl v jejich novodobých premiérách. Kde a jak hledáte či nacházíte skladby těch pozapomenutých či ne tolik hraných autorů?

Jako vedoucí katedry, kterou jsem založila, mám dnes už tolik práce a zodpovědnosti, že podobné hledání směřuju více ke studentům. Já ještě musela třeba cestovat do Bologni, abych něco objevila. Dnes je mnoho fondů už na internetu digitalizovaných a ten způsob hledání či

objevování je daleko rychlejší a pohodlnější, ale i efektivnější. Když na něco narazím a osloví mne to, směřuju to na studenty. Práce vedoucí, činnost umělecká a dramaturgická mne natolik pohlcuje, že to bádání musím delegovat na mladší.

A jak byste laikům doporučila a zdůvodnila, proč začít s konzumací staré hudby?

Stará hudba se nesmí vnímat muzeálně. Každý si v ní může objevit to, čím a proč je mu sdělná dnes. Někdy vidím, jak je pro dnešní publikum důležité vědět a vidět, že to, co dělala šlechta

v 18. století, dnes mohou dělat podnikatelské okruhy. Bohatí i dnes mohou podnitit umění, hudba i dnes může mít pro movité reprezentativní funkci, jako tomu bylo dříve, a nemusí se pyšnit jen luxusním autem. Stará hudba a její pěstování tak může být i dnes dokladem reprezentativnosti, moci a prosperity. Stará hudba je prestižní faktor v celém globálním kontextu. Čím se vyznačuje Evropa? Máme umění a kulturu, máme tuto naši specifickou kultivaci. My už nemůžeme vynikat třeba jenom prostou produkcí zboží. Máme tradici, kultivova-

nost a kulturnost. Měli bychom se toho držet, je to náš velmi exportní symbol. **Jste vyhledávanou špičkovou hudebnicí i organizátorkou brněnského kulturního života. I proto váš monogram mnozí přirovnávají k luxusní značce aut BMW. Co na toto srovnání říkáte? Lichotí vám?**

(smích) To mne samozřejmě velmi těší být tak dobrou značkou či symbolem. Můj monogram někdy v tomto smyslu používají i studenti nebo moje máma. Já ho ale raději a s oblibou překládám jako Beata Maria double Virgina. (smích)

HF JAMU hlásí „projekt století“

Luboš Mareček

Nevšední událost se odehrála na Hudební fakultě Janáčkovy akademie múzických umění v Brně (HF JAMU). Formou komentovaného koncertu byly počátkem prosince loňského roku v aule fakulty slavnostně pokřtěny mistrovské hudební nástroje a jedinečné technologie, které škola nakoupila z evropského operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV). Podle děkana HF JAMU profesora Jindřicha Petráše škola nakoupila dva kusy strunných nástrojů, třináct kusů historických nástrojů, deset kusů dechových nástrojů, osmadvacet klávesových nástrojů a technologie. Vše v celkové mimořádné hodnotě 68,6 milionů korun.

Vysoká škola tyto svoje poklady získala díky dotaci z evropských fondů, investovala také do zvukových technologií nebo modulárního syntezátoru. Všechny novinky představila právě při komentovaném koncertu v aule fakulty. Nejvíce peněz si vyžádal nákup klavírů značek Steinway, Bechstein nebo Petrof. „Pro nás klavíristy je to projekt století. Jsem šťastný, že jsem se toho dožil,“ uvedl klavírní virtuos a pedagog HF JAMU profesor Jan Jiraský. Byl členem komise, která objížděla české i světové výrobce, testovala stovky nástrojů, aby nakonec doporučila ty nejlepší pro brněnskou akademii. Komise hodnotila zpěvnost, zvukovou barevnost nebo vlastnosti mechaniky. Jiraský zdůraznil, že hudba různých stylů a období vyžaduje pro dokonalou interpretaci také

Slavnostní křest mistrovských hudebních nástrojů a technologií zahájil děkan HF JAMU profesor Jindřich Petráš spolu s rektorem naší akademie profesorem Petrem Oslzlým.

různé klavíry. Sám na novém a starším nástroji demonstroval rozdíl v kvalitě zvuku u konkrétních skladeb. Na jeden z nových Steinwayů dnes preludoval uznávaný mladý klavírista Pavel Zemen. Program ale začal ještě před vstupem do koncertního sálu. Na schodišti a chodbě hudebníci předvedli možnosti nových technologií, například v osmikanálové elektroakustické skladbě Meziprostor II Dana Dlouhého. Katedra varhanní a historické interpretace získala tři cembala, z nichž každé reprezentuje jiný styl stavby nástroje i jiné období.

Nové instrumenty získali také hobojisté a fagotisté, stejně jako hráči na historické smyčcové nástroje. „Studenti loutny mohou experimentovat s loutnovým nástrojem, který se používal hlavně na Moravě v 18. století a byl nazýván mandora. Nově mají k dispozici také renesanční loutnu. Studenti historických příčných fléten čelí výzvě, kromě barokního typu nástroje mohou nyní vyzkoušet i klasicistní, a dokonce romantický,“ uvedla vedoucí katedry Barbara Maria Willi. Také výběr nástrojů pro takzvanou starou hudbu je náročný. Zpravidla je

vyrábějí menší manufaktury, případně jednotlivci, kteří staví velký nástroj jako cembalo třeba rok. Čekací doby pro zájemce bývají dlouhé.

Jednotlivá vystoupení koncertu okomentovali garanti jednotlivých sekcí. V případě klavírů se kupříkladu jednalo o různé špičkové a světové značky, jako je kupříkladu Steinway, Petrof, Bechstein atp. Jde přesně o dvacet křidel a čtyři pianina v ceně přes 40 milionů korun. „Vyzkoušeli jsme několik stovek klavírů a formou soutěže jsme z nich vybrali ty nejlepší kusy. Každý nástroj obdržel od naší tříčlenné poroty jednak slovní hodnocení, jednak i určitý počet bodů v šesti hlavních kritériích kvality. Bodovali jsme zvlášť zpěvnost, zvukovou barevnost nebo například vlastnosti mechaniky,“ poznamenal klavírní virtuos, profesor Jan Jiraský. Všichni výrobci a prodejci tak podle něj dostali zpětnou vazbu, jak jejich klavíry odborníci vnímají. „Vybírat bylo ohromně zajímavé, ale i náročné, protože jsme za klavíry hojně cestovali do zahraničí,“ doplnil Jiraský.

Katedra varhanní a historické interpretace byla obohacena o tři cembala, z nichž každé reprezentuje jiný styl stavby i období. Studenti tak na HF JAMU mohou propříště realizovat hudbu německé proveniencí z doby Bacha (dvoumanuálové cembalo dle Zella), hudbu italského raného baroka nebo si mohou vyzkoušet hudbu 17. století na kopii vlámského nástroje, jehož originál stavěla slavná dílna Ruckersů, která byla ve své době proslulá, jako je dnes kupříkladu firma Steinway. „Studenti loutny mohou experimentovat s loutnovým nástrojem, který se používal hlavně na Moravě v 18. století a byl nazýván mandora. Nově mají k dispozici také renesanční loutnu. Studenti historických příčných fléten čelí výzvě, kromě barokního typu nástroje mohou nyní vyzkoušet i klasicistní a dokonce romantický,“ vysvětlila vedoucí jmenované katedry, profesorka Barbara Maria Willi. Výběr nástrojů historického typu je velmi specifická a náročná záležitost, protože jsou zpravidla vyráběny v manufakturách, někdy jen jediným člověkem, který velký nástroj staví celý rok a čekací lhůta na něj se počítá na pět až deset let.

Hobojisté taktéž získali barokní podobu nástroje, fagotisté nyní mají k dispozici druhou kopii barokního fagotu. To otevírá dveře ke vnitřnímu pocho-

pení hudby renesance, baroka a klasicismu – skladatelé totiž psávali skladby přesně těmto nástrojům na tělo. Studenti historických smyčcových nástrojů nyní zase získají konkurenční výhodu: mohou si totiž půjčit excelentní smyčce barokního, klasicistního a romantického typu, a tak aplikovat poznatky z výzkumu o historických hráčských technikách do praxe.

HF JAMU nyní získala také velké množství technologií pro tvorbu zvuku, jeho záznam a reprodukci – např. modulární syntetizér s více než 100 segmenty (moduly), zařízení pro profesionální záznam zvuku a terénu, reproduktorový systém pro osmikanálovou reprodukci apod. Cena je přibližně v řádu milionu korun. „Při prezentaci naší Katedry kompozice, dirigování a operní režie zazněly úryvky čtyř skladeb, které s uvedenými technologiemi nějakým způsobem souvisí. Na úvod v mém podání přítomní slyšeli část mé skladby pro jeden ze znějících objektů na pomezí výtvarného umění, které vytvářím

(ten není samozřejmě zakoupen, modifikaci jeho zvuku ale obstarávají různé efektové procesory), dále úryvek mé skladby pro osm reproduktorů,“ uvedl vedoucí katedry, docent Dan Dlouhý. Všichni oslovení pedagogové a garanti jmenovaných sekcí se shodují, že jde o skutečně mimořádnou záležitost. „Tímto projektem se dostane HF JAMU na srovnatelnou úroveň se špičkovými světovými instituty – alespoň co se materiálního vybavení pro experimentaci a interpretaci týče,“ vysvětlila profesorka Willi. Doplněním vybavení je podle docenta Dlouhého nyní možné učit na daleko vyšší úrovni nové specializace studijního programu Kompozice, který bude následujícího roku na HF JAMU otevřený. Nové technologie se uplatní při výuce zbylých dvou specializací s názvy Kompozice a Kompozice scénické a filmové hudby. Dlouhý zdůrazňuje, že se jedná o obory, které jsou zejména na západních univerzitách běžné a jsou podpořeny velkým technologickým zájemem.

Záběr z vystoupení v poslední části programu, kdy proběhlo představení historických nástrojů pod vedením profesorky Barbary M. Willi.

Mezinárodní festival divadelních škol SETKÁNÍ/ENCOUNTER jubuluje

Marek Hebelka, vedoucí festivalové sekce Média

Na jaře roku 2020 bude opět Divadelní fakulta žít Mezinárodním festivalem divadelních škol SETKÁNÍ/ENCOUNTER. A nejedná se o obyčejný ročník, jelikož festival oslaví svoje už třicáté narozeniny! O festivalovém týdnu, který se letos uskuteční od 31. 3. do 4. 4. 2020, se můžete těšit na festivalovou atmosféru, divadelní soubory z celého světa, Open Air Stage, festivalové párty, reklamní předměty a mnohé další.

Mezinárodní festival divadelních škol SETKÁNÍ/ENCOUNTER je mezinárodní kulturní akcí, jejímž cílem je vytvořit prostředí a zázemí pro prezentaci tvorby studentů vysokých uměleckých škol z celého světa v oblasti divadla. Jak lze odvodit z jeho názvu, festival je místo pro setkávání nejrůznějších divadelních kultur, postupů, rozličných znalostí a zkušeností. Jeho účastníky jsou především mladí talentovaní divadelníci napříč Evropou a mnohdy i dalšími kontinenty, lidé se zájmem o uměleckou tvorbu jako takovou a v neposlední řadě také profesionálové z oblasti divadla. V průběhu festivalu dochází ke střetu postojů, názorů, forem a generací, které jsou zastoupeny každým jedním účastníkem. Načež dochází k jejich vzájemné inspiraci.

Letošní téma festivalu nese název TASTE THE TIME:

„Čas jako fenomén zahrnující minulost, budoucnost, ale především naši přítomnost. Přítomnost vnímáme jako bod, ze kterého se ohlížíme do minulosti a vyhlížíme do budoucnosti. Teď jsme my – tady a teď, se snahou o kontinuitu a zodpovědný přístup k věcem minulým a budoucím. Umění chápeme jako hravé, tvořivé, ale i vědomé a zodpovědné nakládání s přítomným časem a jeho náplní. Jedná se tedy zároveň i o výzvu. Výzvu ke zpomalení vnímání toku času, zachycení a intenzivnímu vychutnání přítomného okamžiku. Festival SETKÁNÍ/ENCOUNTER je bodem zastavení se, a tím i výzvou k sebereflexi, zároveň však i příležitostí nás všech využít a naplnit tento čas po svém,“ vysvětluje Marek David (režisér

Ambasadorkou pro jubilejní 30. ročník festivalu se stala přední slovenská herečka Emília Vášáryová, čestná doktorka Janáčkovy akademie múzických umění v Brně. Poprvé se tak postu ambasadora zhostí žena.

festivalu) a Jana Uhýrková (dramaturgyně festivalu).

Líbila se Vám minulý rok Open Air Stage? Pokud ano, máme pro Vás skvělou zprávu! Open Air Stage se uskuteční i v letošním ročníku, a to v první den festivalu 31. 3. 2020 na Moravském náměstí u sochy markraběte Jana Lucemburského před Moravskou galerií. Zde bude slavnostně zakončen festivalový průvod. Dále se můžete těšit na vystoupení studentů JAMU a hudebníků, Circus Problem a Beps ,n' Johnnies, Chillout zónu, gastro zónu anebo festivalový infostánek, kde se dozvíte informace k průběhu celého festivalu.

V rámci OFF Programu připravujeme největší festivalový večírek, tedy Meeting Point Party, která se bude konat 2. dubna 2020 v hudebním klubu Fléda. Večer se ponese v duchu elektro swingu a kromě dobré hudby a zábavy se můžete těšit i na křest publikace k 30. výročí Mezinárodního festivalu divadelních škol SETKÁNÍ/ENCOUNTER. Je nám velkou ctí a obrovskou radostí, že se ambasadorkou pro 30. ročník stala paní Emília Vášáryová, čestná doktorka Janáčkovy akademie múzických umění v Brně.

Podařilo se nám navázat spolupráci s performerem Radimem Vizvárym. Během festivalu povede THE WORKSHOP,

jehož výstup bude prezentován v rámci závěrečného ceremonálu. Workshopu se zúčastní studenti vysokých uměleckých škol ze zemí V4.

Letošní ročník usiluje o snížení počtu tištěných propagačních materiálů prostřednictvím užití převážně elektronických médií (festivalový web, sociální sítě aj.). Během festivalu taktéž poskytneme festivalové zálohované vratné kelímky na místo jednorázových plastových. Možnou variantou ekologické šetrnosti festivalu je případná výroba reklamních předmětů (plátěné tašky, ledvinky atd.) z již použitých materiálů.

Pro více informací sledujte naše facebookové a webové stránky www.encounter.cz. Naleznete zde informace o vybraných školách či informace k OFF programové přihlášce, díky které se budou moci přihlásit studenti JAMU se svými projekty.

Ambasadorem loňského ročníku festivalu SETKÁNÍ/ENCOUNTER byl známý český herec a absolvent JAMU Bolek Polívka.

Festival SETKÁNÍ/ENCOUNTER změnil ředitele

Luboš Mareček

SETKÁNÍ/ENCOUNTER je mezinárodní nesoutěžní festival divadelních škol v Brně. Hlavními organizátory jsou studenti ateliéru Divadelního manažerství a jevištní technologie Janáčkovy akademie múzických umění v Brně (JAMU). Ředitel festivalu je jmenován uměleckou radou Divadelní fakulty JAMU. Po osmadvacet let jím byl prof. Mgr. Petr Oslzlý, od roku 2019 byl ředitelem jmenován doc. MgA. Michal Zetel, Ph.D. Proč jsi vůbec přijal pozici ředitele festivalu S/E?

Setkání/Encounter je fenomén. Je to mimořádná aktivita Divadelní fakulty JAMU s obrovským pedagogickým, ale také uměleckým a v dnešní době i politickým přesahem. Letos jsem zcela fyzicky cítil, že možnost pořádat tento festival a zvat sem školy prakticky z celého světa je projevem svobody. A pokud je možné nějakou aktivitou zpřítomňovat svobodu, pak je to paradoxně naší povinností. A také se mi výborně spolupracuje se současným vedením fakulty a shodou okolností i koordinátorkou festivalu Julií Peckovou, s níž jsem měl zkušenost

Nový ředitel festivalu Michal Zetel

z inscenace v Martě. Všechny tyto faktory sehrály svou roli. A také je to pro mě profesní čest.

Vystudoval jsi obor činoherní režie právě na JAMU. Jak vzpomínáš na festival za svých studentských let?

Parafrazoval bych frontmana kapely Buty Radka Pastrňáka, který řekl: „... kdo si pamatuje devadesátky, tak je nezažil.“ Stejně je to s festivalem, kdo si ze studentských let pamatuje festival, tak se ho neúčastnil naplno. Ale ta jizva, ta je

hluboká. A poněkud seriózněji: byla to vždy mimořádná událost. Dech fakulty se na týden zastavil, po skončení následoval obrovský úlevný výdech a o to hlubší mohl být následný nádech do dalšího života fakulty. Některá představení, ba dokonce konkrétní herecké výkony mám v paměti dodnes a nebál bych se říct, že mne umělecky formovaly.

Proměnil se nějak k dnešku?

To nedokážu říct, spíše bych řekl, že se změnil můj vztah k němu. Jako student vnímám jiné aspekty než pedagog a následně ředitel. A také se musím přiznat, že po mém absolutoriu jsem Setkání na nějakou dobu pustil ze zřetele. Nicméně základní filozofie je stále stejná: oslovit co nejvíce škol, vybrat z nabídky jejich představení to nejlepší a pak se setkávat, co se do nás vejde, řečeno s Petrem Kalandrou.

Čeho si na festivalu nejvíce ceníš a v čem ti přijde jedinečný?

Nejvíce si cením toho, že je. Jeho organizace stojí obrovské úsilí a fakulta by se bez něj asi nějak obešla, ale byla by to nevyčíslitelná ztráta. Umělecká, pedagogická, kulturní. Cením si toho, že přestože se tým skládá ze studentů a také pedagogů, vše se rozhoduje v zásadě demokraticky a na základě diskuze rovných s rovnými a naši současní studenti jsou toho schopni. Jsou schopni dělat rozhodnutí a nést za ně zodpovědnost a také následky. Jedinečný je a tom, že nelze říci, že by to byl studentský festival. Je to akce pořádaná studenty, mimo jiné také pro studenty, ale na zcela profesionální úrovni. Bez nejmenších pochybností.

Má nějaká manka?

Každý ročník přináší své problémy,

kteří jsou většinou dány vnějšími okolnostmi. V nadcházejícím třicátém ročníku například limituje festival malý počet studentů Ateliéru divadelního manažerství a jevištní technologie a také otázka divadel, ve kterých může festival proběhnout. Dlouholetá spolupráce garantovaná osobou Petra Oslzlého jakožto ředitele festivalu a zároveň ředitele Centra experimentálního divadla v jedné osobě je momentálně nejistá, což byla v dosavadní podobě festivalu zásadní změna.

A také je třeba mít na paměti, že každý rok vlastně přichází nový organizační tým studentů, byť se zkušenostmi z minulých let, a vše se buduje znovu, ale to je podstata tohoto festivalu.

Máš nějaké svoje ředitelské festivalové krédo?

„Nepřekážet a chválit!“

Chtěl bys nějak festival proměnit? V čem?

Proměnit určitě ne. Smysl festivalu je jasný, model skvěle funguje, pedagogický a produkční tým, který podporuje studentskou produkci, má dlouholeté zkušenosti a pečlivě budované know-how. Momentálně cítím svou misi a zapojení co nejvíce oborů a studentů fakulty a také v posílení statutu festivalu jako rodinného pokladu. Encounter musí být fakultním svátkem, ne překážkou ve výuce.

Jak se z této své nové pozice zpětně díváš a hodnotíš „svůj“ první festivalový ročník?

Myslím, že loňský ročník byl fantastický. Ještě žádný jiný ročník festivalu, a to nejen tohoto, ale jakéhokoli, jež jsem kdy zažil, jsem si tak neužil. Sešla se vynikající mezinárodní porota, veselí

inspirativní lidé s mezinárodním rozhledem. A také se domnívám, že umělecká úroveň představení až na jednu dvě výjimky byla také úžasná. Musím říct, že jsem byl na naše studenty a kolegy velice hrdý.

Jak vnímáš svoji roli na festivalu a jak jej vidíš v kontextu umělecké výchovy divadelníků na brněnské JAMU?

Moje role má několik aspektů. Jeden je reprezentativní a řekněme ceremoniální. Komunikuji se zahraničními členy poroty, pomáhám je vybírat a oslovovat. Mám na starosti proslovy, předávání cen apod. Také se jistým způsobem o porotu během festivalu společensky starám a vytvářím dialog mezi nimi a fakultou a případně jejich institucemi.

Druhé hledisko je dáno faktem, že jsem již téměř 15 let uměleckým šéfem a ředitelem nějakého divadla a jisté praktické zkušenosti už mám, takže mohu posloužit dobře míněnou radou, zejména z hlediska ekonomie vynaložené energie a potenciálního výstupu.

Ředitelem festivalu byl po dlouhá léta stávající rektor brněnské akademie prof. Mgr. Petr Oslzlý. Jak hodnotíš tuto práci svého předchůdce?

Nemyslím si, že mi takovéto hodnocení přísluší. Maximálně mohu profesorovi Oslzlému poděkovat, že Setkání společně s Josefem Kovalčukem založili a dlouhá léta pomáhal jeho úroveň držet na tak vysoké úrovni. Domnívám se, že jeho renomé v době vzniku vůbec existenci festivalu umožnilo. Dnes je stabilní značkou a má své stálé místo ve festivalovém kalendáři nejen České republiky, ale i Evropy. A také mu děkuji, že s přívalem nových povinností ve vedení akademie dokázal včas festival předat.

Z nové produkce Nakladatelství JAMU

Mezinárodní soutěž Leoše Janáčka v Brně 2019: pořadající JAMU bodovala

Luboš Mareček

Prestížní Mezinárodní soutěž Leoše Janáčka 2019 vybírala laureáty v oborech hra na flétnu a hra na klarinet. Poslední toto klání, které připravuje Hudební fakulta Janáčkovy akademie múzických umění v Brně, se uskutečnilo mezi 24. a 29. zářím loňského roku jako dvouoborové. Renomovaná soutěž ve svém posledním ročníku zaznamenala dosud nejvyšší počet soutěžících v historii oboru hra na klarinet, kterých se v Brně sjelo celkem devětašedesát. „Utkali se účastníci ze třiceti zemí světa, což výmluvně hovoří o vzrůstajícím mezinárodním ohlasu soutěže a znamená rovněž značný příslib pro úspěšné pokračování budoucích ročníků,“ poznamenal prorektor JAMU a jeden z porotců posuzujících výkony mladých hráčů na klarinet Vít Spilka. Vedle domácích hudebníků bylo v Brně zastoupené Slovensko, Polsko, Španělsko, Francie, Itálie, Řecko, Maďarsko, Německo, Norsko, Finsko, Dánsko, Island, Izrael, Turecko, Makedonie, Černá Hora, Austrálie, Japonsko, Korea, Thajsko, Taiwan, Čína, Hong Kong, USA, Rusko, Kyrgyzstán, Nový Zéland či Kanada.

První cenu, která byla v obou nástrojích dotována částkou sto tisíc korun, získal v oboru hra na klarinet Ital **Alessandro Beverari**. Ten si z Brna navíc odvezl také mistrovský nástroj Buffet Crampon RC, model BC1114L-2-0 v hodnotě 77 tisíc korun. Na vítěze v obou oborech ještě čekaly vouchery v hodnotě 250 euro od firmy Vandoren. Letošní ročník přinesl rovněž nepřímý úspěch pořadatelské JAMU. Klarinetista **Aleš Tvrdík**, který obdržel 2. cenu, je absolventem pražské konzervatoře a nastupuje právě do prvního ročníku na Hudební fakultě JAMU. „Byla to vlastně moje první takto velká a tak významná soutěž. V mém případě šlo o několik měsíců intenzivní přípravy, což každého hráče posune mnohem dál. Samotná soutěž byla skvěle zorganizovaná. Vydržet tlak, který na každého soutěžícího padne v okamžiku jeho vystoupení, snažit se předvést v onu chvíli maximum a přitom si své vystoupení užít. Je mi opravdu velikou ctí být lau-

Laureáti MSLJ 2019 v oboru hra na flétnu

reátem takovéto soutěže,“ uvedl Tvrdík. Třetí místo obsadil **Bogdan Sydorenko** z Ukrajiny. Čestné uznání si do Ruské federace odvezl **Lev Zhuravskii**. Klarinetista **Gervasio Tarragona Valli** z Uruguaye zase získal ocenění za nejlepší provedení skladby Bohuslava Martinů.

V oboru hra na flétnu se utkalo 53 hráčů. A pořadatelská vysoká škola tady zaznamenala velký úspěch. Absolutní vítěžkou v této kategorii se totiž stala stávající studentka třetího ročníku JAMU **Katarína Slavkovská**. Druhé místo putovalo do Číny za **Yuan Yu** a na třetí příčce skončil Polák **Daniel Mieckowski**. Čestné uznání za čtvrté místo obdržela absolventka brněnské akademie **Izabela Brodová**. Další čestné uznání si z Brna odváží ještě **Janette Levan** z Finska.

„Konkurencia bola obrovská, preto som veľmi nadšená konečným výsledkom. Teší mňa, že JAMU zorganizovala takúto veľkú súťaž, pri ktorej majú mladý muzikanti možnosť si zahrať s profesionálnym

orchestrom. Súťaž prebehla veľmi hladko, nestretla som sa so žiadnym problémom, za čo oceňujem organizáciu,“ uvedla držiteľka prvej ceny Slavkovská.

Podle prezidenta celého klání a děkana pořadající fakulty profesora Jindřicha Petráše se i letošní ročník jak počty soutěžících, tak vynikající interpretační úrovni kandidátů opět zařadil mezi nejprestižnější mezinárodní soutěže na světě. Porota byla složená většinově ze zahraničních renomovaných umělců a kromě České republiky v ní zasedly osobnosti z Itálie, Německa, Velké Británie, Finska a Slovenska. „Jury posuzovala výkony během pěti soutěžních dní a shodla se na tom, že soutěž je významnou kulturní a edukativní událostí celého středoevropského prostoru,“ dodal za porotce Vít Spilka.

Nadcházející podzim se při šestadvacátém ročníku Mezinárodní soutěže Leoše Janáčka 2020 utkají smyčcová kvarteta a hráči na housle.

JAMU: 30 let svobody

Luboš Mareček

V roce 1989 byl členem stávkového výboru na HF JAMU, dnes je doc. MgA. Vít Spilka na brněnské akademii prorektorem pro vnější vztahy. O událostech minulých, ale také o naznačeném časovém oblouku jsme vedli povídání. „Fotku z té doby žádnou nemám, ani nevím, zda jsem na nějaké zachycen. Nicméně jsem si nedávno dělal pořádek v notách a ejhle: našel jsem některé dokumenty a své poznámky z činnosti ve stávkovém výboru z listopadu 89. Kuriózní je také arch stravenek z menzy UJEP,“ zavzpomínal Vít Spilka.

Desetičlenný stávkový výbor byl na JAMU založený 22. listopadu 1989. Zavzpomínáte, jak došlo k vašemu angažmá v něm?

Složení stávkového výboru JAMU bylo rektorovi, profesoru Hudcovi, oznámeno 22. 11. formou jednoduchého dopisu, který máme k dispozici v archivu JAMU. Fakticky však výbor vzniknul o dva dny dříve: ráno 20. listopadu (pondělí) jsem přišel do budovy na Komenského náměstí a na samotných dveřích hlavního vchodu viselo prohlášení studentů DAMU, že vstupují do stávky. Vyšel jsem do prvního patra a před aulou stál student činoherňácký režie Petr Veselý, který mi sdělil první informace – v 10 hodin je sraz všech studentů JAMU v aule. Sešlo se nás kupodivu hodně, aula byla téměř plná a za přítomnosti některých pedagogů vystoupil student DAMU Jakub Špalek, který nám podal osobní svědectví o událostech na Národní třídě. Náladu byla poměrně bouřlivá. Špalek dokázal svým podáním velmi barvitě vylíčit celý průběh pátečních událostí a všem bylo v této chvíli jasné, že dochází k zásadnímu dějinnému zlomu: začali jsme konečně zcela otevřeně diskutovat na půdě školy, která byla svou silnou marxistickou orientací více jak pověstná. Vzpomínám si na odvážné a myšlenkově skvělé příspěvky Davida Jařaba, Petra Veselého a dalších. Do stávkového výboru jsem byl navržen mým kamarádem z konzervatorních studií a pozdějším kolegou z Filharmonie

Brno Petrem Pomklou. I když jsem měl pořádný strach, nakonec jsem se členstvím ve výboru souhlasil – tertium non datur. Vzpomínám si ještě, že během setkání bylo přijato Deset požadavků pražských vysokých škol, k nimž jsme přidali ještě další dva: vypsání svobodných voleb a zrušení ústavního článku o vedoucí úloze KSČ ve společnosti. A události se daly skutečně do běhu: ve 13 hodin se konalo na dvoře Filozofické fakulty dnešní Masarykovy univerzity (tehdy ještě University Jana Evangelisty Purkyně) setkání studentů brněnských stávkujících škol a sešel se právě vzniklý koordináční výbor. Naše alma mater byla společně s výše jmenovanou fakultou první školou na Moravě, která vstoupila do studentské stávky...

Byla podle vás v něčem ona bouřlivá politická i společenská atmosféra na JAMU specifická?

Ano, myslím, že byla specifická tímto: byla výrazně zastoupena divadelníky a výborně korespondovala s náladou ve stávkujících divadlech. Myslím, že i to sehrálo významnou roli při prosazování našich postojů během revoluce – byly formulovány jasně a rovněž prezentovány lidmi s výraznými rétorickými a empatickými schopnostmi. Bouřlivá byla i tím, že byla v ostrém konfliktu s některými tehdejšími představiteli školy, kteří zastávali tvrdou stranickou linii a nehodlali se jen tak vzdát.

Co bylo vaší konkrétní prací či úkoly ve stávkovém výboru brněnské akademie?

Pokud si dobře vzpomínám, tak JAMU v prvních dnech stávky převzala úlohu koordinátora a stala se jakýmsi informačním centrem (své sídlo jsme měli v učebně č. 9 v prostoru dnešního Studia Devítka na HF). Výbor ve spolupráci s mnoha dalšími studenty JAMU samozřejmě plnil základní úkoly studentské stávky: „plakátovací válku“, kterou jsme vedli s příslušníky StB a která probíhala hlavně v noci, koordinace postupu s Občanským fórem, výjezdy do brněnských i mimobrněnských továren a podniků a hlavně příprava generální stávky

Doc. MgA. Vít Spilka,
prorektor JAMU pro vnější vztahy

27. 11. Nedávno jsem našel ve svém archivu několik fragmentů pracovního rozpisu některého z tehdejších dní, ve kterém můžeme číst: „dnes celkem 6 akcí: Modeta Brno, Teplotechna Brno, Drůbežářské závody Modřice, Tranzitní plynovod Bosonohy, International restaurant Luculus, Kulturní dům Studánka“... nebo dále: „vypracovat seznam lidí odstraněných po roce 1969 ze školy (profesoři, studenti), strhávání starých plakátů, xerox, uklidit č. 9“...

Na jaké okamžiky z té doby až do generální stávky a vlastně do 29. prosince 1989, kdy byl Václav Havel zvolen prezidentem Československa, vzpomínáte nejsilněji či nejraději?

Jednoznačně na zásadní zlom ve vývoji tehdejších událostí: odstoupení Ústředního výboru KSČ v čele s Milošem Jakešem. Tehdy jsme si byli téměř jisti, že se události nedají zvrátit zpět.

V Praze byla 17. listopadu, v den 50. výročí událostí listopadu 1939, policií brutálně zastavena studentská demonstrace, a tím byl započat proces označovaný jako „sametová revoluce“. Vzpomínáte si, co jste dělal ten den či dny bezprostředně následující?

Co jsem dělal v osobním životě, si vůbec nepamatuji, ale stoprocentně vím, že jsem večer 17. listopadu hrál na koncertě se Státní filharmonií Brno v Janáčkově divadle a dávali jsme Čajkovského 4. symfonii f moll. Takže ta Čajkovského vášnivá symfonie vlastně na dálku provázela ony dramatické okamžiky v Praze. Skoro celý následující víkend jsem strávil s mým otcem u rádia a poslouchal Svobodnou Evropu. A pak přišlo to pondělí 20. 11., o kterém jsem již mluvil.

V čem podle vás listopadové událos-

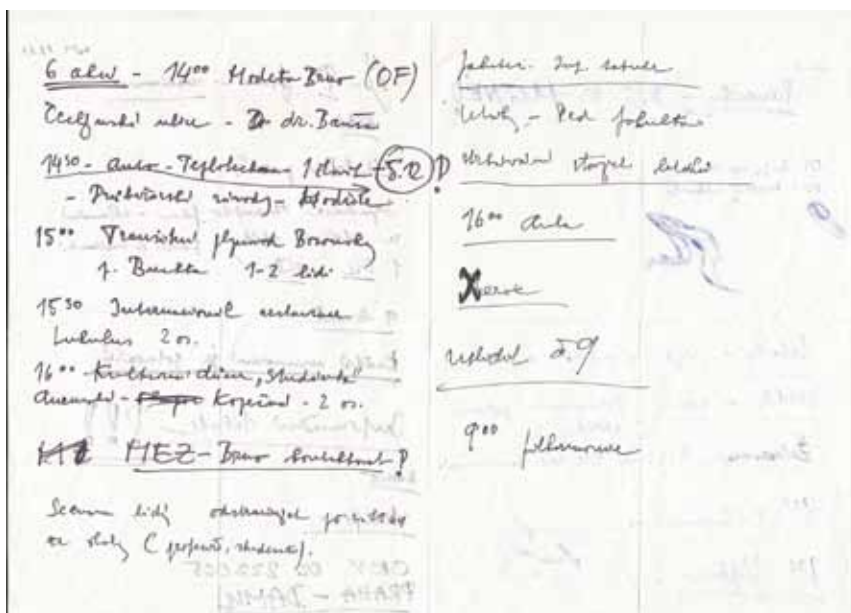
ti a měsíce po nich nejvýznamněji zasáhly do celkové proměny JAMU?

Získáním akademických svobod, samosprávy, apolitičnosti, možností svobodného tvoření a bádání, otevřením se světu. Je to málo?

V tomto měsíci roku 1989 v podstatné části střední Evropy vyvrcholil proces rozpadu komunismu. Co vidíte v optice prošlých třiceti let jako největší výtěžek či úspěch této zásadní historické proměny?

Svoboda, lidská práva, právní stát, tolerance, ekonomická prosperita. A mož-

nost vytvářet kvalitní mezilidské vztahy, které nejsou znásilňovány ideologií a fanatismem. To jsou přece silné argumenty pro demokracii, i když ani ona není a nemůže být dokonalá, protože je fakticky vytvářena lidmi. Vyjádřeno slovy Winstona Churchila: je zatím nejlepším, na co lidstvo ve svém společenském uspořádání přišlo. Držme se proto toho nejlepšího a nenechme se zlákat bláznivými experimenty a razantními řešeními nalevo či napravo. Oba neblahé experimenty si náš národ ostatně vyzkoušel v minulosti až až....

Poznámky: „dnes celkem 6 akcí: Modeta Brno, Teplotechna Brno, Drůbežářské závody Modřice, Transzitivní plynovod Bosonohy, International restaurant Luculus, Kulturní dům Studánka“

Kuriózní je také arch stravenek z menzy UJEP.

Můj 17. listopad 1989

Irena Rozspalová

Tyto osobní vzpomínky směřuji hlavně k mladým lidem, kteří rok 1989 nezažili. Naši společnosti se podařilo dosáhnout velkých změn a dnes visíme na tenké niti a všechno může být jinak, proto je třeba být ve střehu.

JAMU rámuje můj život. Jsem absolventkou a nyní pedagožkou brněnské umělecké akademie. Studium Činoherního herectví jsem ukončila v roce 1977 a studium Operní režie v roce 1989. Studentský život jsme sice měli, ale v obou případech v době normalizace a totality. Kvalita výuky se odvíjela od charakteru

a odvahy pedagogů. Prioritní byla například docházka do předmětu Marxismus-leninismus. Kdo nebyl v SSM, měl problémy, cenzura, nsvoboda, nutnost angažovat se. Jeden náš spolužák spáchal ve čtvrtém ročníku sebevraždu.

Vyrůstala jsem v rodině, která sledovala zahraniční média, měla zájem o věci veřejné, rodiče s námi diskutovali, ale vedli k opatrnosti, i názor byl tehdy nebezpečný. Můj bratr se protirežimně angažoval, zásoboval nás samizdatovou literaturou, shromažďoval podpisy pod petici. Několik vět, já jsem tak statečná nebyla.

Jedině jsem v počátcích profesního života odmítla vstup do KSČ, i když jsem byla varována, že tím moje kariéra utrpí.

Rok 1989 byl pro mne šťastným vrcholem života. V srpnu se mi narodil syn a v listopadu přišly politické změny. Zastihly mě u rodičů ve Slavkově u Brna, když jsem se z Ostravy, kde jsem tehdy žila, přijela pochlubit miminkem. Věděli jsme, že se něco chystá, ledy tály. V pátek 17. listopadu v noci se celá naše rodina sešla v kuchyni u Svobodné Evropy, která pravdivě informovala o událostech na Národní třídě v Praze a o chystaných protestech.

Brzy se dávalo do pohybu i Brno. Všude se diskutovalo, divadla nehrála, v podnicích začínaly vznikat stávkové výbory, první z vysokých škol vstoupila do stávky brněnská univerzita, po ní JAMU. Hned v pondělí dopoledne promluvil na půdě Filosofické fakulty UJEP (dnešní Masarykovy univerzity) divadelník a disident a pozdější profesor JAMU František Derfler, chystalo se odpolední shromáždění na Náměstí Svobody. To už byl ale bezpečností preventivně zadržen mluvčí Charty 77, disident a pozdější představitel Občanského fóra v Brně Jaroslav Šabata, stejně tak významná brněnská politická aktivistka a chartistka Hana Holcnerová, se kterou ještě v poledne můj bratr kvůli informacím telefonicky mluvil.

Přestože všechny přístupové cesty na náměstí Svobody byly veřejnou bezpečností zataraseny, podařilo se bratřovi společně s kamarádem prosmyknout na Běhounské mezi zdí a policejními auty a doběhnout na náměstí, kde se ocitli sami dva, plní strachu. Když po chvíli komunistický primátor z chrchlavého amplionu ujistil, že se proti demonstrantům zasahovat nebude, začaly z postranních ulic vybíhat a celý prostor zaplňovat davy. Záahové jednotky byly pořád připraveny, proto lidé seděli nebo klečeli na promrzlé zemi. Četlo se prohlášení studentů, několikrát se zpívala hymna. První Svobodák byl euforický a neopakovatelný.

Rozhodla jsem se nevrátit zatím do Ostravy, ale pomáhat v rodném městě roznášet letáky a přesvědčovat nerozhodné. S rodinnou přítelkyní, někdejší brněnskou režisérkou Sonjou Sázkavskou, jsme objížděly okolní obce, v družstvech a podnicích besedovaly s lidmi. Jezdily jsme linkovým autobusem i s kočárkem,

Autorka vzpomínkového textu Irena Rozsypalová v roce 1989 vyzývá ve Slavkově u Brna veřejnost k účasti na generální stávce.

ozdobeným českými vlaječkami, miminko hlídali různí vrátní. A na generální stávce jsem poprvé mluvila před davem. Byla jsem tehdy herečka a herci spolu se studenty celý ten proces rozhýbali, tak jsem se rozhýbala i já.

Mezi kojením jsem se účastnila brněnských demonstrací, ale byla to taková euforie, že jsem přestala kojít a začala kouřit. Živě si vybavuji okamžik, kdy na shromáždění v Janáčkově divadle oznámil tehdejší šéf opery František Preisler demisi ÚV KSČ. Hlediště plné brněnských umělců a divadelníků burácelo nadšením. Nikdy jsem neslyšela naši hymnu v takovém podání. Ale ještě nebylo dohráno a situace byla stále nebezpečná.

Zlom přišel s obrovskými demonstracemi v Praze na Letné, které už přenášela naše televize. Venku mráz, doma teplo, naši v křeslech, miminko v koši, já žehlila plíny. A změny ve společnosti na-

braly tempo. První prosincovou neděli, kdy jsme měli křtiny malého Michaela, mám spojenou s vyhlášením nové vlády. Na oběd pozván pan farář, všichni u televize, nervozita, spálené zelí, úprk na poslední chvíli do kostela, malý to vycítil, my ho ucítili, ale to prý přináší štěstí. Už jenom jeho datum narození je symbolické. 21. srpen 1989. Není divu, že se od mládí orientuje v politice, což úspěšně zúročuje při své nynější profesi moderátora v Českém rozhlase Plus. Syn se povedl, jsem na něho pyšná.

K zájmu o věci veřejné nás neustále vybízí i rektor JAMU profesor Petr Oslzlý. Jako výrazná umělecká i lidská osobnost s pevnými mravními postoji byl poradcem našeho prvního polistopadového prezidenta, obou si nesmírně vážím. V předvečer 30. výročí 17. listopadu jsem zapálila svíčku na hrobě Václava Havla, jehož odkaz je nadčasový.

ANKETA

ANKETA

ANKETA

ANKETA

ANKETA

ANKETA

ANKETA

Oslovení studenti a povětšinou doktorandi Hudební a Divadelní fakulty JAMU jako ti nejvyšší a nejzkušenější v hierarchii studentů se také vyjádřili ke dnešním svobodným časům a vzpomínali na kardinální výročí moderní české historie. Vznikl speciální blok krátkých úvahových textů o 30. výročí návratu demokracie do naší země. **Narodili jste se už do svobodných časů či jste v nich vyrůstali. Co pro vás dnes znamená pojem demokracie a jak ji pociťujete či přímo prožíváte při svém studiu na JAMU? Čím vám dnes svoboda nejen ve vaší budoucí umělecké profesi je?**

Svoboda je schopnost naslouchat

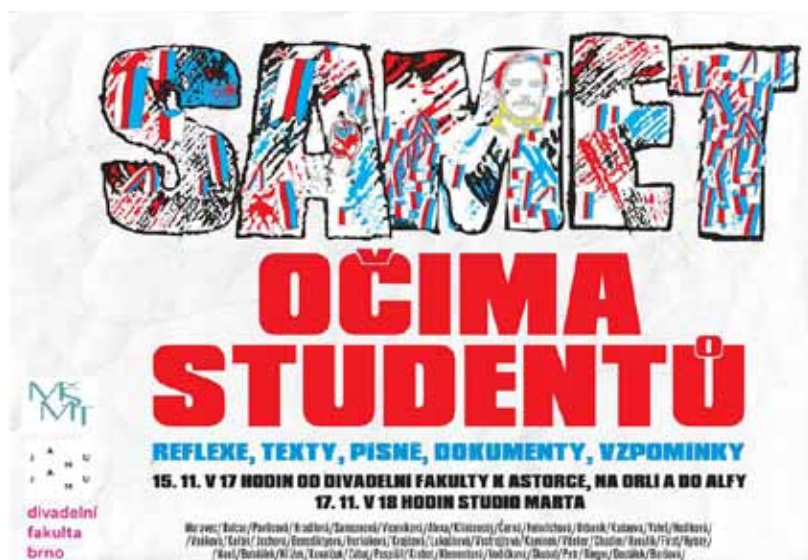
Petra Kujalová

V neděli 17. listopadu loňského roku jsme si připomenuli třicáté výročí od sametové revoluce. Den, kdy se do naší země po více jak dvaceti letech vrátila demokracie a svoboda. Pojmy, které byly na dlouhou dobu vyškrtnuty z myslí a srdcí obyvatel tehdejšího Československa. Já jsem se již narodila do svo-

bodné demokratické země, jsem tedy „porevoluční dítě“. Proto je pro mne velice těžké představit si život v prostředí, ve kterém žili naši rodiče a prarodiče. O to více je důležité si takováto výročí připomínat, abychom si uvědomili, jaké máme vlastně štěstí a výhody.

Kdyby se mě někdo zeptal, co pro mne svoboda znamená, odpověď bude mít samozřejmě zcela jiný charakter než

odpověď člověka, který v době nesvobody žil. Pro mne je to něco naprosto přirozeného a běžného. Na takovou otázku nelze odpovědět jedním slovem. Svoboda je pro mne možnost volby a vlastního rozhodnutí, které mohu učinit. A je jedno, které oblasti se týká. Dle mého názoru si však lidé stále neuvědomují, že je to také velká zodpovědnost a zavazuje nás k tomu, abychom

dokázali nést důsledky svých rozhodnutí a svého jednání vůči lidem.

Svoboda je schopnost naslouchat. Přijímat myšlenky a názory lidí kolem sebe a umět je respektovat, i přes to, že s nimi nesouhlasíme. A nezáleží na tom, zda se jedná o politické názory či myšlenku malého dítěte zkoušeného u tabule. Ve své pedagogické praxi se stále často setkávám s učiteli, kteří své žáky vedou velmi přímočaře. Ukáží jim, co se jak má dělat, ale když dítě projeví vlastní názor a svou vlastní osobnost, je najednou jiné, divné a je zařazeno na pomyslnou „černou listinu“. Není to však právě škola, kde by se hodnoty jako svoboda myšlení, názoru a projevu měly rozvíjet? Možnost svobodně projevit vlastní názor je jedna věc, ale respekt ještě důležitější.

S tím souvisí i pojem demokracie. Osobně ho chápu jako možnost podílet se a vytvářet náš společný životní prostor. Je to pojem, který nás opravňuje svobodně rozhodovat a volit, a to v jakékoliv oblasti. Není nic svobodnějšího, než je vědomí, že je člověk strůjcem vlastního štěstí.

Jsem velice vděčná, že během svého studia na JAMU mohu prožívat svobodu a demokracii. Velice si vážím možnosti studovat v zahraničí, kde mohu získat cenné zkušenosti a poznatky nejen v hudební oblasti, ale i v jiném způsobu života. Jsem vděčná, že mohu poznávat nové lidi z více či méně odlišných kultur. Jedině díky cestování a komunikaci člověk získá nadhled a ztratí strach z něčeho jiného a nepoznaného. Myslím si, že to bude ještě chvíli trvat, protože je to právě strach, který nám bere naši svobodu a nutí nás být schovaný ve vlastní ulitě.

Svoboda jako provazochodkyně Jitka Vrbková

Já tedy nejsem tak mladá, abych tu dobu nesvobody nezažila. Zažila jsem ji, a dokonce jsem se revolučně činila: moje starší sestra rozhodla, že doma uspořádáme revoluční výstavu. Pochopila jsem to tak, že na naší výstavě závisí, jestli se revoluce skutečně odehraje, takže je to navýsost zodpovědná činnost. O to více jsem byla vyděšená, když mi sestra nakázala namalovat revoluční obrázek. Psát jsem ještě neuměla, takže revoluční hesla si vzala na starost ona. Chtěla jsem jí říct, že netuším, co je to revoluce, natožpak jak vypadá „revoluční obrázek“, ale sjela mě pohledem, který naznačoval, že „co je to revoluce ví úplně každý a jen blbec by se ptal!“. A tak jsem namalovala slečnu na jehlových podpatcích, jak jde po laně. Myslím, že přesnější vyjádření demokracie a svobody se mi nemohlo podařit...

Strih: píše se rok 2008 a já přecházím z jiné umělecké školy na JAMU. Tento přechod pro mě znamená opravdovou sametovou revoluci: najednou mám svobodu v tvorbě, kterou jsem předtím nepoznala. Mohu dělat, co chci, s kým chci, jak chci, kde chci (v rámci technických možností, samozřejmě). Najednou tu byl někdo, kdo se zajímal o to, jaká já jsem a co já chci dělat a v čem já jsem dobrá. Objevilo se tu slovo „já“, které vystřídalo slovo „se“ (tak „se“ to dělá). Objevily se osobnosti místo systému.

Ve své praxi jsem pak nutnost „svobody v umění“ poznala naplno. Nejsem typ člověka, který by uměl tvořit na rozkaz. Děláním nezávislé divadlo, protože neumím být závislá. A pracuji v Divadle Aldente s herci s Downovým syndromem – snažím se zviditelnit jejich myšlení, názory, schopnosti i jejich naplno prožívanou svobodu. Mám radost, když naši herci zaplní divadlo diváky, kteří chtějí vidět jiný pohled, jiné herectví. Lidé s Downovým syndromem plnili před revolucí tak akorát ústavy, aby byli důkladně separováni od tohoto světa, důkladně neviditelní.

Píše se rok 2019 a vystřídala jsem coby student či pedagog pět různých ateliérů či kateder na uměleckých školách. Začínám rozumět tomu, že každý ateliér si postupem času sjednotí svůj názor na umění, vytvoří určitou perspektivu, ze které pak divadelní umění nahlíží. To není kritika, to je fakt, přirozený proces. Důležité ale je, aby i za těchto okolností bylo možno si stoupnout a říct: „Ne, já to vidím jinak.“ Důležité je, aby se objevovaly okolo i jiné názory, jiné pohledy, z nichž si pak každý může svobodně zvolit dle svého svědomí ten svůj. Já jsem si tento nutný odstup realizovala skrze opakované odcházení na mateřskou a střídání ateliérů, které bylo ale víceméně důsledkem těch mateřských. To ale není návod pro každého. Škola – má-li zůstat „demokratická“, – měla by se snažit vyhledávat jiné pohledy a perspektivy. To lze velmi dobře skrze setkávání s dalšími školami, v ideálním případě i zahraničními, jak se to děje skrze festival Encounter nebo skrze mezinárodní konference, které JAMU pravidelně pořádá, individuálně pak díky Erasmu.

Umělecká škola se nesmí uzavřít sama do sebe a pořád je na čem pracovat: jakmile svaly provazochodkyně či její soustředění povolí, spadne dolů. Svoboda a demokracie není stav, je to proces. Přejí nám, aby se tento proces dařil.

Demokracie – klíčová společenská hodnota

Tomáš Ondřej Pilař

V době před revolucí jsem prožil přesně jeden rok, jeden měsíc a jeden den. A přestože znám celou tuto éru jen zprostředkovaně, až do dnešních dnů je zřetelně cítit, jak naše země dosud sklízí hořké plody, které na větvích usychajícího stromu nesvobody uzrály. Mezi nimi jsou všudypřítomná nedůvěra vůči autoritám, nízká úcta velké části populace ke vzdělání a zvláštní strach z jinakosti a jedinečnosti. A právě tyto tři důsledky dob totality jsou jedněmi ze základních uměleckých témat, které se mezi studentskými pracemi během ce-

lého mého studia pravidelne objavovali a objavujú. Nepíšu to preto, abych prišpěl ke všeobecne depresivnímu ladění většiny příspěvků týkajících se stavu české společnosti třicet let po revoluci, ale proto, abych zdůraznil, že na akademické půdě je téma hojení ran způsobených nesvobodou stále živé, a je jen důkazem kypícího života svobodného studentského umění.

V době, kdy je demokracie klíčovou společenskou hodnotou, může být zajímavé porovnat akademickou strukturu se strukturou státu a hledat v nich paralely. Je pak podnětné sledovat, jak se mezi studenty a jejich pedagogy vyvíjí vztah, ve kterém se na miskách vah jemně vyvažuje tvůrčí svoboda umělecké osobnosti studenta a vedení jeho pedagoga. Rád bych proto nejen celé naší společnosti, ale zejména studentům a jejich pedagogům popřál, aby nikdy nezapomněli, že svobody na oněch miskách vah se mohou vzdát velmi snadno, zatímco odpovědnosti za svá – nejen umělecká – díla se nezbaví nikdy.

Velké pravdy neexistují Juraj Augustín

Som Slováč žijúci v Českej republike. Je mi 29 rokov. Snažím sa vnímať československé prostredie ako celok a aktívne porovnávam, čo sa v krajinách deje. V oboch krajinách za posledné roky získavajú na dôležitosti práve slová ako *sloboda* a *demokracia* a celý diskurz a vzťah medzi týmito slovami vznikajúci.

Ešte pred nástupom na JAMU som si zvykol vraviť vetu a bol som na ňu hrdý: „Politika ma nezaujíma, chcem robiť umenie“. Nemal som prehľad, nepovažoval som to za dôležité, mal som pocit, že sa ma to netýka. Som dieťaťom generácie, ktorá, chvalabohu, už nemusela aktívne s nasadením svojho života, zdravia či osobného komfortu za demokraciu a slobodu bojovať. A preto ma to nezaujímal. Veď aj načo. Považoval som *slobodu* za samozrejmosť a *demokraciu* takisto. To, čo sa ale v oboch našich štátoch deje počas posledných rokov, človeka oblieva studenou vodou a uvedomuje si, že veci, ktoré považuje za samozrejme, základné kamene – *sloboda* a *demokracia* – môžu zo dňa na deň zmiznúť.

Len pomaly a na základe hrozných skutočností, ktoré sa dejú u nás, ale aj v zemiach, ktoré sú k nám blízko, sa prebúdzam a uvedomujem si, že žiadny z pilierov našej spoločnosti tu nie je navždy. A to nehovoríme o stáročiach,

Stávkující studenti JAMU v roce 1989

nehovoríme o desaťročiach a často ani o rokoch. Demokracia stojí na rovnováhe a rovnováha je neustále organicky sa meniaci stav, vyžaduje mnoho úsilia koncentrácie a práce. Až to človeka štvie, že nič, ale vôbec nič v našom svete nie je nastálo. Že nie je možné niečo získať a udržať nemenný *status quo*. Je to všetko aktívna hra na rovnováhu. Či už sú to medziľudské vzťahy, pozícia v práci, majetok, šťastie, rodina, atď. Presne tak ako znie okridlená veta: *Jediná istota tohto sveta je, že žiadna istota neexistuje*.

Nemyslím si, že demokracia je ideálne politické zriadenie, ale v duchu predchádzajúcej vety je v súčasnom našom svete asi to najlepšie z možných.

Pomaly si začínam uvedomovať silu rôznych zásadných pilierov slobodnej demokratickej spoločnosti a konečne som nahliadol do ústavy. Témy, ktorými žijem za posledný čas – nezávislé súdnictvo, nezávislé médiá, sloboda slova, občianska angažovanosť.

Pokiaľ je umenie prostriedok ako nastaviť zrkadlo spoločnosti, tak sme to práve my, umelci, koho sa spoločenské dianie, spoločenské témy týkajú najviac. Nie je možné robiť neangažované umenie. Umenie odráža náš vnútorný svet a ten zo svojej podstaty nemôže byť neangažovaný. Teda môže, ale tým pádom sme *ignoranti spoločnosti* uzavretí do seba. *Angažovaný*, samozrejme, znamená výsostne *politický*.

Pokiaľ som bol pod ochrannými krídlami rodičov, škôl, či už gymnázia, alebo JAMU, bolo mi to všetko jedno, niekto ma chránil, necítil som zodpovednosť

za spoločenskú situáciu. Akonáhle som opustil školu, bol to šok. Šok z toho, ako ľahko necháme veci zájsť do krajností, ako skláňame a odvraciam hlavu. Ako sa tvárim, že naše problémy vyrieši niekto iný.

Bol som zhrozený, aká je krehká sloboda, sloboda slova, ako je krehký mier, ako je jednoduché prísť o slobodné médiá, bez ktorých sme slepí a hodení do tmy. Ako je možné, že slobodná tlač má tak slabú podporu. Ako je možné, že pred piatimi rokmi bol na Slovensku *investigatívny novinár* neznáme slovné spojenie. Ako je možné, že niekto označí neziskové organizácie za príživníkov a nič sa nestane. Sú to všetko otázky, ktorými sa musíme venovať nie preto, že sú dôležité, ale preto, že sa nás bytostne týkajú. Má to priamy vplyv na to, ako bude vyzeráť, respektíve nevyzeráť moja najbližšia premiéra, ako bude vyzeráť miesto kam pôjdem dnes do práce.

Sloboda slova, sloboda umeleckého prejavu, kde sú hranice a čo to vlastne sloboda slova je? Pre mňa otázky, ktoré ma budia zo sna.

Desí ma pasivita na jednej strane a chamtivosť ľudí po majetku a po moci na strane druhej.

Nechcem tvoriť divadelné tvary, kde razím jeden svoj správny pohľad na svet. To by bola len číra propagácia názoru. Chcem, aby umenie bolo zážitkom, ktorý bez recipienta nevznikne. Aby umenie bolo podkladom k *dialógu* – mňa so sebou samým, mňa s umelcom, dielom, alebo kolegom, práve sediacim vedľa mňa.

Umenie by nemalo prinášať odpovede, pretože tie neexistujú, tie sa stále menia. Nutne ale potrebujeme, aby vytváralo platformu k diskusii. Umenie je dialóg a divadlo je dialóg živých ľudí, ktorí sú tu a teraz. Pretože veľké pravdy neexistujú.

Demokracie jako možnost volby

Pavel Zemen

Pojem demokracie pro mě znamená možnost volby. Možnost svobodně se rozhodnout na všech úrovních. Při studiu ji pociťuji velmi, poněvadž hlas studentů zavalil impuls k samotné realizaci sametové revoluce, tudíž od té doby má student na akademické půdě silný hlas a instituce těmto hlasům bedlivě a citlivě naslouchají. Jsem za to nesmírně rád, byť tuto možnost pravděpodobně nemohu plně docenit, protože jsem v životě díkybohu nezažil útlak, politizování mezilidských vztahů a trestání za projev vlastního názoru, jako tomu bylo za minulého režimu. Demokracie a s ní spojená svoboda je velký dar, kterého si dle mého názoru ve společenském měřítku nevážíme tak, jak bychom měli, a zodpovědnost spojená se svobodou nám mnohdy uniká. Dle mého názoru jsou však pokora, porozumění, vzájemný pocit odpuštění a dialog mezi lidmi naprosto zásadní hodnoty, které s demokracií a svobodou nepopíratelně souvisí. Pevně doufám, že nastupující generace budou tyto hodnoty ctít a rozvíjet, poněvadž je to jediná cesta vpřed. Umělecká profese je od základu postavena na těchto hodnotách a jejich sdílení. Jsme to proto my, kteří bychom měli ve společnosti, i v rámci našich osobních životů, o těchto věcech přemýšlet a veřejně je hlásat a propagovat.

Svoboda slova nadevše

Iveta Novotná

V loňském jubilejním Listopadu se na nás ze všech stran valily připomínky 30. výročí sametové revoluce a navrácení tehdejšího Československa mezi svobodné země. Naše veřejnoprávní média diváky pravidelně zásobovala dramatickými i publicistickými pořady, které tyto události nějakým způsobem reflektovaly. Ve všech případech se mluvilo o tom, co změna společenské a politické situace občanům přinesla. Mezi nejčastěji skloňované pojmy patřilo uvolnění atmosféry, konec vlády jedné strany, otevření hranic a podobně. Přejde mi, že v souvislosti s listopadem

1989 občas zapomínáme na jednu z nejdůležitějších změn, která se bezprostředně týká nás jakožto osob umělecky zaměřených. Svoboda slova, zrušení cenzury a tzv. černých listin a konec politické diktatury znamenala nejen pro tvůrce a novináře, ale vlastně pro každého občana Československa nový impuls k tvorbě nebo ke změně životního stylu.

Možnost svobodně tvořit je jedním z nejdůležitějších principů kulturního života. V současné době, kdy politické snahy směřují k ovládnutí veřejnoprávní České televize, je velice důležité si tuto skutečnost připomínat. Pokud by k tomu totiž došlo, vrátila by se Česká republika o více než třicet let zpět. Do doby, kdy umělci museli tvořit do šuplíku nebo pod jmény tzv. porývačů, kdy se každý bál být upřímný a kdy všechny umělecké tendence podléhaly přísné kontrole ze strany státu.

Bez odvahy všech listopadových aktérů by si většina z nás nikdy nemohla splnit svůj sen – studovat na vysoké umělecké škole. Nejenže by to některým z nás nebylo dovoleno, ale některé obory by patrně vůbec neexistovaly a možnost učit by byla dovolena jen některým pedagogům.

Představa umělecké školy, kde se studenti i pedagogové bojí svobodně vyjádřit, je děsivá. Musíme si vážit toho, že se v rámci studia setkáváme s lidmi, kteří vytváří kolegiální a inspirativní prostředí a podněcují naši fantazii nezátíženou politickými požadavky a schvalovacími procesy. Díky všem pedagogům za to, že se shovívavě dívají na všechny naše umělecké pokusy, že za námi stojí za každé situace a hlavně, že nás nechá-

vají jít si vlastní uměleckou cestou. Bez tvůrčí svobody, kterou přineslo právě zrušení cenzury a politického diktátu, bez možnosti svobodného vyjádření a hlavně bez pedagogických osobností, které před rokem 1989 na JAMU učít nemohly, by se škola nikdy nestala místem přátelského setkání, kde si studenti můžou být se svými učiteli rovni.

Svoboda jako možnost vybrat si

Marek Hebelka

Demokracie je věc vrtkavá, zvláště pro nás studenty. Studenti byli odjakživa hybnou silou mnoha revolucí (sametová revoluce či demonstrace v Čínské lidové republice na náměstí Nebeského klidu). Během studia mají sami studenti možnost zvolit si své zástupce do senátu DF JAMU či Senátu JAMU. Chápu to jako možnost, aby hlas studentů byl slyšen a škola nebyla jen úřadem pro pedagogy.

Avšak s demokracií se nám pojí i pojem svoboda. Vážme si toho, že máme svobodu vyjadřování, svobodu při volbě povolání, svobodu při volbě studia a svobodu uměleckého projevu. Nicméně bychom neměli zapomínat na primární právní poučku: Svoboda končí tam, kde začíná svoboda toho druhého. Především při různých kulturních aktivitách, kdy dochází k prezentování citlivých témat (náboženské vyznání, sexualita a poslední dobou i genderová vyváženost). Při tvorbě těchto aktivit bychom neměli zapomínat, že v naší společnosti existuje několik skupin obyvatel, kterým se to může zdát nepříjemné, nicméně měli bychom být připraveni nést za tyto aktivity následky. Pakliže budou nesouhlasné reakce, nemyslím

Atmosféra studentské stávky na JAMU před třiceti lety

si, že by se měla otevírat debata typu: Toto zakážeme. Toto není pro lidi. My víme, jak má kultura vypadat, a proto ji budeme definovat.

Svobodu ve své profesi chápu jako možnost vybrat si zaměstnání bez jakýchkoliv posudků nebo místenek.

K tomu se pojí i svoboda vzdělání, díky které se mohou rozhodnout, co chci studovat, a veškeré dveře mám díky tomu otevřené.

Važme si nabyté svobody a demokracie, vždyť před rokem 1989 nebylo možné, aby vám redaktor či spoluob-

čan vůbec položil otázku: Jak chápete svobodu? Co je pro vás svoboda a demokracie? Pro mne nejlépe vystihuje pojem svoboda americký historik a filozof Will Durant: Když řekneme, že jsme svobodní, znamená to, že víme, co děláme.

O podílu divadla na boji za demokracii

Klára Hanáková

17. listopadu 2019 si celá česko-slovenská republika připomínala 30. výročí od vypuknutí tzv. sametové revoluce, jedné z nejvýznamnějších událostí v historii obou dnes již rozdělených zemí, jež do nich navrátila svobodu a demokracii. Ani naše škola nezůstala stranou těchto oslav a vyslyševši výzvy MŠMT pro připomínku těchto událostí, uspořádala za jeho finanční podpory několik vzpomínkových akcí a zároveň vydala reprezentativní publikaci Petra Oslzlého *Divadlo za demokracii / Theatre for Democracy*.

Více než třetinu knihy tvoří zmenšený reprint výstavy, která byla vytvořena pro expedici do Jihoafrické republiky u příležitosti desátého výročí sametové revoluce pod názvem *DIVADLO PRO DEMOKRACII – Divadlo na provázku a česká divadla v sametové revoluci 1989* (autor koncepce výstavy: Petr Oslzlý, výtvarný autor výstavy: Joska Skalník). Ta tehdy na 22 jednotlivých a vždy na určité téma zaměřených panelech (např. *Performerské výtvarné akce za propuštění politických vězňů, Palachův týden, Studentská demonstrace 17. listopadu 1989, Scénický časopis Rozrazil a divadelní stávková, Založení Občanského fóra, Stávková českých divadel, Demonstrace a generální stávková v Brně, Koncert pro všechny slušné lidi, Prezident svobodného Československa v Brně* atp.) mapovala fotografiemi umístěnými na podkladové koláži z grafických písemných dokumentů příběh unikátního podílu divadla na společenských událostech, které se odehrály v letech 1987–1990, a především na rozhodujících společenských změnách roku 1989, pojmenovávaných právě jako sametová revoluce.

Pro publikaci vydanou Janáčkovou akademií múzických umění v Brně dopsal její rektor Petr Oslzlý k těmto panelům podrobné popisky, jež přibližují dění zachycené na fotografiích. Tuto obrazovou část pak doplnil svými již dříve publikovanými, ale nyní nově zredigovanými texty na toto téma: přednáškou *Revoluce českých divadel a divadelnost české revoluce*, která byla v roce 1990 prezentována na mezinárodní konferenci *Performance, Politics and Ideology* a posléze pod názvem *Staging of Revolution* otištěna v prestižním newyorském časopise *The Drama Review*; rozhovorem s Karlem Hvíždárou z druhého vydání knihy *Výslechy revolucionářů z roku '89*, zde rozděleným do dvou částí (*Muž, který zahájil divadelní stávková a Jak se s odstupem devíti let od listopadu 1989 naplnily vaše představy o dalším vývoji Československa* – tato doplňující otázka byla navíc zkrácena o pasáže, které tehdy reagovaly na konkrétní události v české společnosti a jež by byly s odstupem času jak pro českého, tak zejména zahraničního čtenáře obtížněji srozumitelné); a přednáškou *Divadlo ve svatém kruhu*, kterou Oslzlý přednesl v dubnu 1993 na Tisch

School of Arts New York University, jež se zabývala performančně ritualizujícím charakterem listopadových událostí a zamýšlela se nad důvody krize v českém divadle v souvislosti s nástupem konzumních tendencí ve společnosti. Zcela nově byl dopsán Úvod, poznámkový aparát a soupis literatury, celá publikace byla opatřena též Jmenným rejstříkem.

Veškeré texty byly publikovány jak v české, tak v anglické verzi, jejíž autorkou je významná překladatelka, pedagožka a spisovatelka Barbara Day. Prestižní velkoformátová (250×353 mm) a částečně celobarevná publikace o 111 stranách na křídovém papíře s množstvím unikátních, poprvé v historii otištěných dokumentů je nesporně jedním z exkluzivních připomenutí událostí z roku 1989 a role, kterou v nich sehráli studenti a divadla. Projekt má tedy zcela oprávněně vysoký potenciál širšího celostátního ohlasu s přesahem do zahraničí a bude sloužit též k propagačním účelům JAMU.

FATUM: Za dvěma profesory

Miroslav Plešák

Fatum jako osudové předurčení známe dobře v souvislosti s antickými dramaty a s divadly, která tato dramata přiváděla a přivádějí na scénu. Během jednoho srpnového týdne loňského roku jsme náhle přišli o dvě osobnosti, které měly blízko k obojímu, i k sobě navzájem.

Profesorka **Eva Stehlíková** (1. 2. 1941 – 12. 8. 2019) byla excelentní překladatelkou z řečtiny a latiny, a nejen to, vyznávala divadlo, které se opíralo o kvalitní dramatický text jako východisko inscenace. I když v její pracovně na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity visely úchvatné grafické plakáty z Divadla za branou – z šedesátých let, jež považovala za vrchol české divadelní kultury –, neodmítala radu ani mladým divadelníkům, hledajícím svou jevištní pravdu jinými, často divokými cestami.

František Derfler (12. 2. 1942 – 17. 8. 2019), herec, režisér a profesor Divadelní fakulty JAMU, prošel od absolutoria v Martě několika scénami. Pražského angažmá v Divadle Jiřího Wolkra využil k příležitosti poznat zblízka „zlatá šedesátá“ – s chápáním divadla jako filozofiky podmíněné výpovědí o světě. V Divadle na provázku okusil studiovou scénu s dramaturgií zahrnující v sobě vedle artistnosti i vyjádření občanského postoje. V činohře Státního divadla v Brně osmdesátých let byl přirozenou autoritou na

Profesorka Eva Stehlíková
(1. února 1941 Plzeň – 12. srpna 2019 Brno)

scéně i v zákulisí jako „charakterní herec“, ovšem v jiném významu, než jak se toho kdysi v hereckých společnostech užívalo. Po sametové revoluci na sebe vzal nevděčný úděl uměleckého šéfa Mahenovy činohry. Jako člen jeho týmu (Zdeněk Kaloč, Václav Cejpek a Zbyněk Srba) jsem obdivoval Františkovu sečtělou, koncepčnost, uměleckou poctivost, opravdovost, toleranci a lidskou upřímnost. I jeho laskavý humor.

V roce 1997 stvrdil svoji dobrodružnou povahu a zprofesionalizoval Divadlo U stolu, kde mohl konečně dělat, po

čem toužil nejvíc – spojit vjedno dramaturgii a režii s oduševněným herectvím. Jeho krédo se shodovalo s názvem knihy někdejšího dramaturga Divadla za branou Karla Krause „Divadlo ve službách dramatu“. Františkova důvěra v hlubší smysl dramatického básnictví se odlišovala od stále více se prosazujícího opačného trendu, takže i v kontextu Centra experimentálního divadla, kam patřil Provázek a HaDivadlo, šlo podle mne Divadlo U stolu nejvíc proti proudu doby. Během dvaceti let vybudoval prestižní divadelní scénu, jejíž význam teprve plně doceníme.

Fatum. František Derfler i Eva Stehlíková se narodili v Plzni. Ale řízením osudu se octli v Brně a než odešli z tohoto světa, vytvořili spolu jedinečné dílo: Divadlo U stolu jako vůbec první v českém prostředí uvedlo v režii Františka Derflera Senekovu tragédii *Thyestes* – v překladu Evy Stehlíkové. Strhující představení. (Premiéra 26. 3. 2018.)

S Františkem Derflerem jsem hrál takovou hru. Kdykoli jsme se potkali, zdravil jsem ho zdálky: „Brno je úžasné město. Člověk vyrazí do ulic a potká krále Leara!“ Byla to kamarádská narážka na jeho stěžejní roli z Mahenky. V mobilu ho mám pod jménem Lear a paní profesorku coby Stehlíci (to si sama zadala jako mailovou adresu). Víím jistě, že si je nevymažu.

S Františkem Derflerem nás spojovalo mnohé – profesně i lidsky

Petr Oslzlý

Text, který čtete, je z větší části tožný s mojí smuteční řečí, byl tedy napsán bezprostředně po Františkově smrti s osobním zaujetím a z hloubi nejvnitřnějšího smutku nad ztrátou přítele z nejvácnějších. Ponechávám jej i pro Občasník v této – jen trochu upravené – autentické podobě.

Do Brna jsem přišel až dva roky poté, co František Derfler v roce 1964 ukončil

studium herectví na Janáčkově akademii, nemám tedy v paměti žádný jeho školní herecký výkon. Divadlo Jiřího Wolкера v Praze, kam odešel po škole do angažmá, mu myslím moc k srdci nepřirostlo, ale rané pražské období svého tvůrčího života nepromarnil. Projevila se zde jeho – pro herce ne zase tak obvyklá – orientace na filozofii. V letech uvolnění na Karlově univerzitě, ale

i později, když se již musely odehrávat v soukromých bytech, navštěvoval přednášky Václava Černého a Jana Patočky. A vedle svého angažmá v oficiálním divadle intenzivně pracoval v alternativní herecké skupině Bílé divadlo, kde se již začalo projevovat, že se v divadle zřejmě nebude omezovat jen na herectví, ale že jeho potřeba pronikat pod povrch bytí jej povede i k dramaturgii a režii.

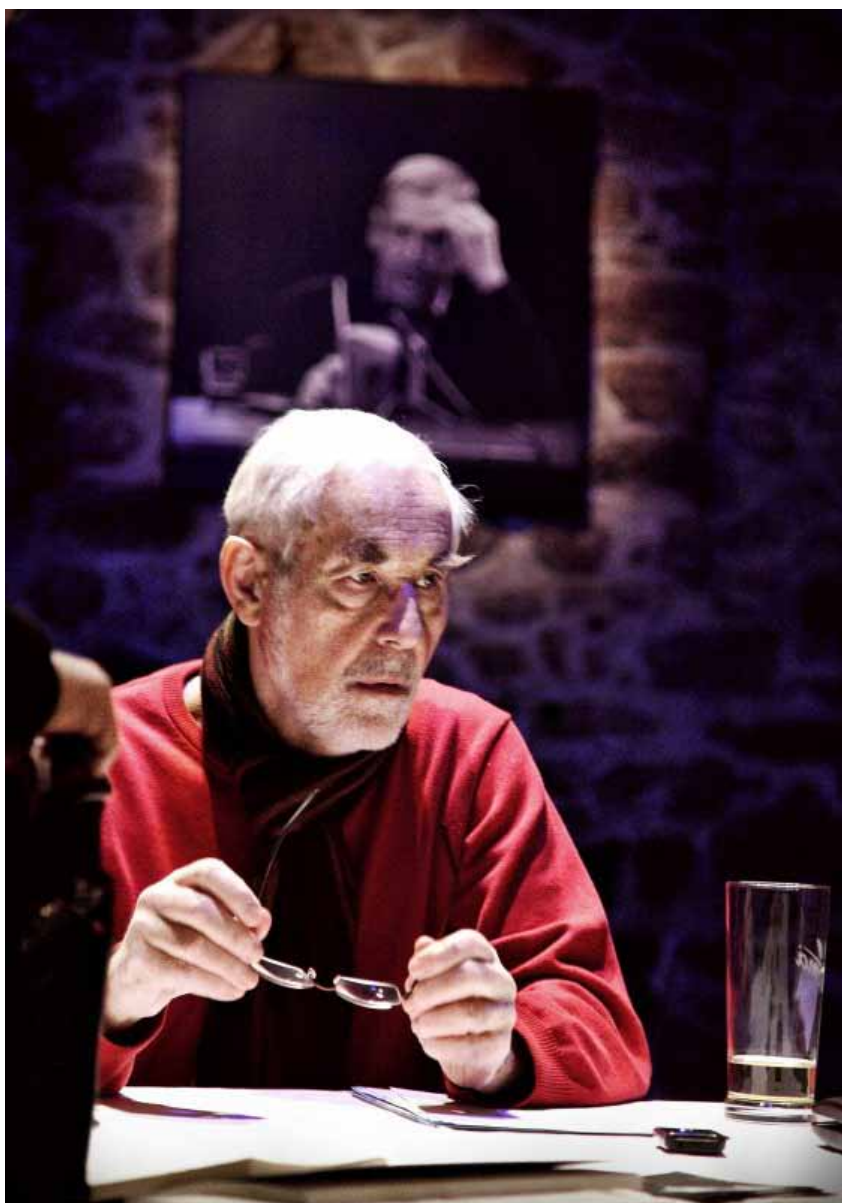
I když jsme se doposud neznali, byli jsme si při této jeho aktivitě již hodně blízcí. Ve stejných letech, kdy František Derfler působil v Praze v Bílém divadle, jsem byl totiž protagonistou skupiny Quidam, jejíž hledání radikálního fyzického divadla se v Brně ubíralo příbuzným směrem. Uvítal jsem tedy, když František opustil Prahu a stal od sezony 1975/76 členem souboru Divadla na provázku.

A hned v první inscenaci, psychodelické variaci na Červený smích Leonida Andrejeva, jsme se setkali jako dramaturg a herec a zároveň také jako herci. Zatímco herecky jsme zde oba mohli zúročit zkušenosti a trénink ze svých předchozích pokusů a rychle jsme si proto porozuměli, v setkání dramaturga a herce byl František při práci na této inscenaci a na všech dalších skvělým a zároveň náročným partnerem. Potřeboval nejen pronikat do smyslu své role, ale především pochopit a přijmout za svůj celkový dramaturgický i režijní záměr inscenace. Nic lepšího než takto náročného intelektuálního partnera si dramaturg na počátku kariéry nemůže přát, aby práci s herci nepodcenil a byl – jak Franta rád říkal – „stále ve střehu“.

Ze všech jeho rolí v Divadle na provázku si nejraději vybavuji jeho kmotra Vávru v *Jako Tako*, opusu, který Eva Tálská vytvořila se souborem z bohaté lidové slovesnosti. Zkoušky na tuto nezapomenutelnou kreaci byly prostoupeny zpěvem, tancem, hrou a hravostí. A ukázalo se, že hra a hravost Františkovi nechybí a že jimi dovede balancovat na groteskní hraně humoru a vážnosti.

Nicméně ve Františkově hereckém směřování, v němž byl poslušen potřebám svého intelektuálního zaměření, postupně zvítězila potřeba větších rolí, které nabízí pravidelná dramaturgie, nad puzením k divadelnímu hledání, jež se projevilo již v Bílém divadle a jímž se řídil v poslední třetině svého divadelního života. V roce 1980 přešel tedy uvnitř Státního divadla, jehož byl Provázek v té době poněkud zdivočelou nejmenší součástí, do souboru spořádané činohry působící v divadle Mahenově.

Přiznám se, že i když jeho nové působiště bylo jen přes ulici, moc jsem jeho tehdejší hereckou tvorbu nesledoval. Ale ve všem, co jsem z ní viděl, patřil vždy k nejlepším a nejautentičtějším. A myslím si, že jeho umění jej zde chránilo, když se stal signatářem Charty 77, a ředitelství Státního divadla by se

*Profesor Divadelní fakulty JAMU František Derfler
(12. února 1942 Plzeň – 17. srpna 2019 Brno)*

jej bývalo rádo zbavilo. Od pravidelných výslechů na StB jej ovšem nechránilo.

My dva jsme si naopak paradoxně po jeho odchodu ze souboru Divadla na provázku byli rok od roku bližšími. V atmosféře osmdesátých let, kdy bylo nutné bránit se ve společnosti narůstající skepsi a beznaději, jsme oba začali vkládat stále víc a víc energie do opozičních aktivit, v nichž jsme viděli záchranu pro sebe i společnost.

Když začal vydávat samizdatovou edici Studnice, stal jsem se jejím odběratelem a její svazky dnes patří k vzácným položkám mé knihovny. Vydavatelský program Františka Derflera – rozkročený od Patočky, Černého, Bondyho, Neu-

bauera, Kalisty až po Diviše, Zahradníčka, Havla a Šafaříka – byl na svou dobu i v rámci samizdatu unikátní. S některými autory pak František ve svém tehdejší bytě na Čápkově ulici pořádal čtení a debaty a já jsem jej naopak recipročně zval k nám domů na vybrané semináře Podzemní univerzity.

Ke konci osmdesátých let se pak aktivity Františka Derflera jako samizdatového vydavatele a organizátora domácích literárních a filozofických setkání propojily do projektu divadelního: scénických čtení myšlenkově náročných textů k vydání nepovolovaných autorů. Projekt nazval Divadlo U stolu a pro zahájení společně s přáteli, hercem Janem Vla-

sákem a hudebním skladatelem Jiřím Bulisem, připravil ke konci roku 1988 výběr z literárních a filozofických prací do hájemství soukromí ukrytého brněnského myslitele Josefa Šafaříka. I když v klubu Na Šelepce již byla docela svobodně rozvíjena řada aktivit, premiéra Divadla U stolu zde byla zakázána – úřady zřejmě iritovalo, že divadlo zakládá signatář Charty – první představení Divadla U stolu se tak příznačně odehrálo „u stolu“ v prostředí soukromého bytu.

V kontinuitě těchto jeho aktivit bylo logické, že se v sametové revoluci roku 1989 stal jedním ze zakladatelů a mluvčím brněnského Občanského fóra, a přicházející svoboda promlouvala v listopadu při velkých demonstracích v Brně na náměstí Svobody jeho krásným hlasem.

Nový režim pak postavil před Františka Derflera úkoly, které odpovídaly jeho talentu, jeho bohatým zkušenostem a jeho umělecké profesní připravenosti. Samozřejmě se mu otevřela možnost práce v televizi a filmu, ale jeho nejvlastnější doménou se vedle divadla stal rozhlas. Českou minulostí se s Josefem Veselým, Jaromírem Ostrým, Ivanou Valešovou, Igorem Barešem a dalšími spolupracovníky toulal až téměř do posledních svých dnů a bude toulat i dále – a my jako posluchači s ním. Především se však od roku 1990 na sedm let stal uměleckým šéfem činohry Zemského, posléze Národního divadla v Brně. Konečně mohl naplňovat v náročné dramaturgii velkých titulů to, pro co před deseti lety do Mahenova divadla přišel. Byl uměleckým šéfem koncepčního dramaturgického gesta, které navíc dokázal sám v některých inscenacích vrcholným způsobem naplňovat i tělem velkých hereckých výkonů. Nezapomenutelní pro mne zůstanou jeho Král Lear a Timon Athénský.

Když v roce 1997 ukončil svou misi v Mahenově divadle, nabídl jsem mu, aby v Centru experimentálního divadla – jehož existence byla také plodem nové svobody – obnovil činnost Divadla U stolu a on k mé radosti tuto nabídku přijal.

Robustně zaklenutá gotická Sklepní scéna v nově rekonstruovaném a vybudovaném areálu Divadla Husa na provázku se stala kongeniálním prostorem pro jeho myšlenkově bohatou, v některých výbojích doslova spirituální dramaturgii. Divadlo U stolu se již po několika sezonách stalo fenoménem českého divadelního prostředí počátku nového ti-

síceletí. Především ve spolupráci se svým dlouholetým přítelem a duchovním spřízněncem, malířem Milivojem Husákem, zde vytvořil inscenace, které patří režijně, scénograficky i herecky k vrcholům českého divadelního minimalismu.

František Derfler byl v Divadle U stolu uměleckým šéfem-demiurgem, který v sobě propojoval dramaturga, režiséra, herce i výtvarného kurátora. Důsledně zde naplňoval východisko svého původního dramaturgického konceptu a scénickým tělem odíval díla svých oblíbených autorů, dramatiků, prozaiků i básníků, které se snažil vracet do českého kulturního povědomí již jako vydavatel samizdatů. Řada textů, které zde různým způsobem zpravoval, od Starého a Nového zákona, Aischyla, Sofokla a Senecy, přes Marlowa, Shakespeara či Dostojevského až po Demla, Milosze či Zahradníčka, mapovala – v některých titulech objevně – vrcholy a duchovní hloubky světové i české literatury.

I v sérii našich životních a pracovních setkávání tak nastalo nejdelší dvacetileté období nejtěsnější spolupráce. František rád občas líčil, jak jsem jej při výstupu do druhého patra Domu pánů z Fanalu vítával od dveří své tamní pracovny ironickým přátelským popichováním a glosami, což nás startovalo a naladovalo k vážným a zajímavým rozhovorům o jeho dalších plánech, o nových inscenačních koncepcích, o filozofii i poezii, o současné situaci divadla – či pouze o životě. V mém náročném pracovním programu – úkolu či údelu – ředitele Centra experimentálního divadla pro mne byla tato naše setkání jakýmiś meditativními zastaveními, jež jsme oba při své náročné práci bytostně potřebovali.

Když jsme se pak ve stejném čase chystali oba skončit své angažmá a aktivitu v CED, marně jsem Františka přemlouval, aby povolil pokračování existence a tvorby Divadla U stolu pod tímto názvem i po svém odchodu. Ale dnes již nejsem přesvědčen, zda by to mělo smysl. Ten metaforický název evokující mnohočetné významy předurčoval toto divadelní podniknutí k tomu, aby v čele U stolu „seděl“ někdo, kdo za vše, co se na něj předkládá, co se na něm rozevírá, skrze něj zjevuje a co se okolo něho vytváří, přebírá – řečeno s Josefem Šafaříkem – plně „osobnostní ručení“.

Bez Františka Derflera jako jeho tvůrce a hybatele, bez něho jako dramaturga objevujícího kvalitní a náročné

texty, bez něho jako stylotvorného herce a koncepčního režiséra, který byl ke své hledačské práci schopen kolem sebe soustředit podobně naladěné herce jiných divadel, by Divadlo U stolu nebylo stejným tvůrčím místem, v němž byla s nebývalým nasazením na scéně znovu a nově a zcela současně objevována síla slova, skryté roviny náročných literárních textů a divadelní atraktivita ukrytá v slovní akci.

Pro Janáčkovu akademii múzických umění je ctí, že František Derfler je jejím absolventem, že se stal posléze jejím docentem a od roku 2008 i profesorem. Bylo obohacením kvalit i záběru pedagogického sboru Divadelní fakulty, když zde začal v roce 2003 učit. I k tomu – troufám si tvrdit – také dosti podstatně přispěly naše debaty či meditace v druhém patře Domu pánů z Fanalu.

Derflerovy výklady a seminární cvičení k Verši dramatu budou chybět nejen studentům herectví, ale především studentům režie a dramaturgie, neboť v nich vycházel ze své velké zkušenosti a umělecké schopnosti, již srovnatelnou je v českém divadle těžké hledat. V současné konzumní době, kdy divadlo spíše sklouzává k povrchní efektnosti, bylo jeho tvůrčí gesto hloubkové sondy do myšlenkové akce textu neobvyklým a až provokativním experimentem a citliví studenti jeho sílu cítili a ctili.

Ve Františku Derflerovi odešel z českého divadla jeden z umělecky i občansky nejstatečnějších herců a režisérů. My, jeho přátelé a kolegové – i studenti – jsme v něm ztratili dobrého člověka a velkého umělce, s nímž jsme mohli rozvíjet svá životní, umělecká i pedagogická poslání – či se s jeho pomocí na ně připravovat – a sdílet s ním po delší či kratší čas své životy.

Chramostová je podle Oslzlého hereckým i etickým vzorem

Luboš Mareček

Uměleckým i etickým vzorem nejen pro mladé adepty herectví byla herečka Vlasta Chramostová podle rektora brněnské Janáčkovy akademie múzických umění (JAMU) Petra Oslzlého. Chramostové herecké umění podle něj patří k vrcholům českého divadla druhé poloviny 20. století, uvedl ve vyjádření pro ČTK. Poslední čestnou doktorku JAMU Chramostovou rektor považoval také za vzácnou přítelkyni. Její úmrtí, stejně jako lednový odchod jejího manžela, kameramana Stanislava Miloty, bere Oslzlý jako osobní ztrátu. Filmová a divadelní herečka zemřela 6. října 2019 ve věku 92 let.

Přestože byla Chramostová na dlouhé období v 70. a 80. letech z politických důvodů umlčována, vytvořila za svůj život více než dvě stě rolí. V době, kdy nesměla hrát v oficiálních divadlech, založila bytové divadlo, kde navzdory policejnímu pronásledování vznikly umělecky vysoce kvalitní inscenace, připomněl peripetie hereččina života Oslzlý.

„Herecké umění Vlasty Chramostové patří k vrcholům českého divadla v druhé polovině dvacátého století a propojeno s jejími občanskými aktivitami a zasazováním se za lidská práva z ní – bez ohledu na omezení limity jazykového prostředí – činí jednu z největších ženských osobností evropského herectví a divadla,“ je přesvědčen rektor JAMU.

Janáčkova akademie múzických umění v Brně udělila čestný doktorát jako poslední v řadě herečce Vlastě Chramostové. Nejvyšší ocenění školy jí mělo být původně předáno na slavnostním ceremoniálu v říjnu 2018 při oslavách založení Československa, hospitalizace umělkyně to znemožnila. Rektor JAMU Petr Oslzlý, děkan divadelní fakulty Petr Francán (oba na snímku) a proděkan Ivo Krobot se za ní vypravili do soukromého zařízení pro seniory v Praze-Modřanech, kde dvaadevadesátiletá herečka žila.

Svým hereckým mistrovstvím, vytrvalostí v překonávání nepříznivě normalizačního režimu i mravními postoji je Chramostová podle Oslzlého vzorem pro všechny studenty a pedagogy brněnské akademie.

Oslzlý vzpomínal na Chramostovou také jako na velkou přítelkyni brněnského Divadla na provázku, se kterým

je spojen jako dramaturg. „Ona nejen, že naše představení sama navštěvovala, ale distribuovala vstupenky na naše představení i mezi pražskými signatáři Charty 77,“ sdělil Oslzlý. „Já naopak s velkou radostí a obdivem sledoval její úspěšný návrat do profesionální kariéry, jež se odehrál v pražském Národním divadle,“ dodal.

Zamyšlení seniorů z U3V HF JAMU

Jana Vrabcová, Marta Palatová

Na rozdíl od veřejného mínění občanské důchodového věku kriticky hodnotí aktuální postavení seniorů ve společnosti, především nedostatek tolerance, úcty, uznání pracovních zásluh, životních zkušeností a získaných schopností. V posledních letech důrazně upozorňují zástupci seniorských organizací a ob-

čanských sdružení představitelé našeho státu (vlády i Parlamentu ČR), instituce a zařízení sociálních služeb, jakož i masová média na zhoršující se kvalitu života seniorů, neetické mezigenerační vztahy a nárůst násilí vůči starším lidem – zvláště osamoceným nebo nějakým způsobem hendikepovaným. Zejména v loňském

roce zástupci vedení Rady seniorů ČR, Národní rady zdravotně postižených ČR a místních organizací spolku SENIOŘI ČR upozorňovali na dopady zdražování léků, zvyšování podílu pacientů na léčbě, rehabilitaci a pořizování kompenzačních pomůcek. Nelze opomenout zvyšování nákladů na bydlení, růst cen potravin,

nákladů na sociální služby a zdravotní péči. To vše může vést u nízkopříjmových osamocených důchodců k frustraci, zadlužování a potažmo k chudobě a sociálnímu vyloučení.

Důsledná kritika a přesvědčivá argumentace přinesly pozitivní výsledky v podobě zvýšení důchodů od počátku letošního roku v průměru o 900 Kč, zvýšení rodičovských příspěvků, slevy jízdného v dopravě a vyplácení sociálního příplatku ve výši 1 000 Kč občanům nad 95 let. Dále byl zvýšen příplatek na mobilitu a péči pro držitele průkazu mimořádných výhod (ZTP/P). Některé úřady městských částí v Brně i bytové odbory v jiných městech poskytují držitelům ZTP/P slevy na nájemném. Vedení spolku SENIOŘI ČR a další sociální a zdravotnická zařízení nabízejí občanům vyššího věku a hendikepovaným bezplatné poradenství. Centrum sociálních služeb navíc nabízí zařazení do systému tísňového volání s GPS pro případy nouze. Na tomto místě je třeba i přes výše zmíněná pozitiva připomenout nezastupitelnost celospolečenské odpovědnosti za výchovu, vzdělanost a péči o děti a mladistvé, včetně jejich zdravého vývoje. Na straně druhé je nutné kladně hodnotit zajišťování celoživotního vzdělávání občanů nad 60 let na univerzitách třetího věku a garanci domácí i lékařské péče a pomoci.

Každým rokem si připomínáme významná výročí spojená s událostmi a osobnostmi, které máme uložené v paměti, aktualizujeme je a předáváme našim potomkům. Předloni jsme si připomínali 100. výročí vzniku samostatného státu Čechů a Slováků (1918), v loňském roce zase 100. výročí založení brněnské univerzity spolu s nově zařazeným Dnem sokolství. Nejen v těchto okamžicích si uvědomíme, o kterou nejvýznamnější osobnost novodobých dějin naší země se jedná: T. G. Masaryka. Většina z nás zná život a dílo této jedinečné osobnosti a ví, že jako člen Obce sokolské se po celý život řídil jejími zásadami: dbát o vývoj jedince a společnosti (sportem, výchovou a vzděláním), pěstovat od dětství lásku k rodné zemi, chránit lidská práva, svobodu a mravní hodnoty. Zejména usiloval o právo každé země na sebeurčení při zachování principu demokracie a humanismu. Také rád vyhledával kontakty s vědci, politiky a umělci. Zval je k soukromým setkáním na zámek v Lánech nebo sám docházel do vily svých přátel – bratří Čapků, na pověstná setkávání s významnými osobnostmi veřejného života, zejména uměleckých a intelektuálních kruhů. Nezpochybnitelně se zasadil o založení brněnské univerzity, a to zákonem ze dne 28. ledna 1919. V roce 1935 daroval univerzitě rektorský řetěz s medailí, na níž je jeho portrét. V současnosti je Brno celoevropsky uznávaným akademickým centrem (4 univerzity, vědecké instituce, samostatné vysoké školy...). Specifické místo zaujímá Janáčkova akademie múzických umění se dvěma fakultami, vlastním Divadlem na Orlí, divadelním studiem MARTA a vyhlášenými mezinárodními interpretačními kurzy (MIKY Brno).

Dne 6. října loňského roku nás opustila oblíbená herečka Vlasta Chramostová. Zejména Brňané přinášeli své rodačky květiny do Městského a Mahenova divadla, kde po absolvování státní konzervatoře působila. Krátce hrála v Olomouci a poté přešla do Prahy. V Divadle na Vinohradech ztvárnila roli Marie Stuartovny, znali jsme ji z televizních inscenací nebo filmů (např. Herzův *Spalovač mrtvol* z r. 1968). Pro své politické postoje (Charta 77) byla perzekvována a měla pozastaveny veškeré umělecké aktivity. Až po změně režimu si zahrála ve filmech *Je třeba zabít Sekala* a *Kuře melancholik*. V roce 1990 byla jmenována čestnou členkou Národního divadla, v roce 2007 obdržela Zvláštní cenu Thálie za celoživotní přínos divadlu a Janáčkova akademie múzických umění v Brně jí v říjnu 2018 udělila čestný doktorát. Poslední rozloučení se konalo v historické budově Národního divadla dne 14. října. Čestnou stráž u rakve umělkyně drželi její kolegové.

Je přirozené, že starší lidé jsou citliví na úmrtí v rodině, odchody kamarádů a přátel se stejnými zájmy. Nejde přitom o strach z vlastní smrti. Jde především o obavy z budoucnosti, které vycházejí z životních zkušeností, ze znalosti historie a z toho, co se děje okolo nich.

A jde především o starší generaci, která na vlastní kůži zažila nadšení a uvolnění napětí ve společnosti během Pražského jara, které vystřídal šok, pocity křivdy a zrady z okupace naší země (21. srpna 1968) armádami Varšavské smlouvy.

divákům ukážeme. Budeme se těšit, když se nám na ně podaří přenést naši energii, kterou jsme do hudebního nastudování této opery vložili," tvrdí Filip Urban, student 3. ročníku Dirigování orchestru na Hudební fakultě JAMU.

Děj libreta *Figarovy svatby*, jehož autorem je Lorenzo da Ponte, se odehrává v 18. století na venkovském šlechtickém sídle ve Španělsku. Výtvarnice Kateřina Doleželová z Divadelní fakulty JAMU se ho ale netradičně rozhodla zasadit do jakéhosi bezčasí. Scéna představující ruinu je postavena na metafoře základního stavebního prvku lidských vztahů.

Deset absolventských rolí

Matuš Mlích

V premiéře 21. a 22. března bude v Divadle na Orlí uvedena Mozartova operní klasika. Komickou operu *Figarova svatba* v italském originále představí studenti Hudební fakulty Janáčkovy akademie múzických umění (dále pouze HF JAMU) v projektu Komorní opery.

Zajímavostí inscenace je neobvykle vysoký počet zpěváků, pro které opera představuje výstup ze studia. Celkem 10 absolventských rolí zaručuje to nejlepší, co může JAMU v současné době nabídnout. V obsazení se představí také sólista švýcarské Státní opery v Bernu Michal Marhold, který ztvárnil hlavní roli – Figara. Mezi další hlavní postavy patří také

sopranistka Doubravka Součková, která momentálně působí také v Národním divadle v Praze. Další absolventský výkon představuje také samotná režisérka Natálie Gregorová.

Komorní opera HF JAMU uvádí Mozartovu *Figarovu svatbu* již po sedmé. Poprvé ji uvedla v roce 1962, naposledy v roce 2008 a letos se opera dočká své premiéry v Divadle na Orlí. Janáčkův akademický orchestr se tentokrát představí pod taktovkou dirigenta Filipa Urbana: „Nastudování Figarovy svatby je velice obtížné jak pro mě, tak i pro orchestr. Navzdory tomu věříme, že jsme se s ní vypořádali výborně, a doufáme, že to všem

Vánoční koncert Hudební fakulty JAMU

Jitka Bulíčková

Cesta vánočních skladeb od staré až po novodobou hudbu. Takový program sliboval Vánoční koncert Hudební fakulty JAMU, který se uskutečnil 17. a 18. prosince 2019 v sále Divadla na Orlí. Akci s více než patnáctiletou tradicí připravují především studenti brněnské hudební vysoké školy. Letos se jich do projektu zapojilo více než osmdesát.

Koncert v adventním čase odstartoval nejdříve Komorní smyčcový orchestr v čele s uměleckým vedoucím Milošem Vackem, který zahrál skladby od Vivaldiho a Corelliho. Období baroka představil Soubor staré hudby. První část symbolické cesty vánočních skladeb zakončil Cvičný soubor JAMU společně s žestovým souborem. V pozici dirigentů se objevili sami studenti akademie.

Hudba Richarda Strausse a Gustava Mahlera zazněla v podání Dechové harmonie společně se sólistkou Doubravkou Součkovou a klavíristou Patrikem Červákem. Celkem se na jevišti objevilo třia-

Záběr z Vánočního koncertu Hudební fakulty JAMU 2019

dvacet vystupujících a dirigent, umělecký vedoucí souboru Vít Spilka.

Vánoční koncert uzavřela hra na bicí nástroje. Percussion Ensemble JAMU pod taktovkou dirigenta Aleše Kománka završil večer jedenáct minut trvající skladbou, na které se podílelo dvanáct účinkujících nejen z řad studentů, ale také externích hostů.

O vystoupení mladých muzikantů s obrovským hudebním nadšením je pokaždé velký zájem a letošní ročník nebyl výjimkou. Oba večery byly dlouhodobě před konáním koncertu vyprodané. Za konceptem Vánočního koncertu stojí již podruhé v řadě studentka operní režie Jana Krajčovičová Tajovská.

Doktorand HF JAMU Pavel Zemen získal prestižní cenu ministra školství

Luboš Mareček

Významné ocenění získal student doktorského programu Hudební fakulty JAMU Pavel Zemen. Mladý talentovaný pianista rozšířil portfolio svých dosavadních úspěchů o Cenu ministra školství, mládeže a tělovýchovy pro vynikající studenty a absolventy studia ve studijním programu a za mimořádné činy studentů. Ocenění za rok 2019 předal Zemenovi osobně ministr Ing. Robert Plaga, Ph.D. (na snímku vedle oceněného vpravo).

„Komise ocenila Pavla Zemena právě pro jeho mimořádný talent a jeho pedagogickou činnost v oblasti hudby,“ uvedla Adéla Krejčová z Odboru vysokých škol při MŠMT. Cena se podle ní uděluje vynikajícím studentům nebo absolventům bakalářského, magisterského nebo

doktorského studijního programu za mimořádné výsledky ve studiu nebo ve vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké nebo další tvůrčí činnosti související se studiem v daném studijním programu. Dále se tato cena uděluje studentovi nebo absolventovi bakalářského, magisterského nebo doktorského studijního programu za mimořádný čin prokazující občanskou statečnost, odpovědnost nebo obětavost.

Ocenění podle Krejčové tvoří diplom a další věcné nebo peněžní odměny v hodnotě do 25 tisíc korun. V kalendářním roce může být uděleno nejvýše deset těchto ocenění. Návrh na udělení této ceny právě Pavlu Zemenovi podal podle statutu soutěže rektor JAMU prof. Mgr. Petr Oslzlý.

Za hranice výzkumných možností

Klára Škrobánková

Konec loňského listopadu na Divadelní fakultě JAMU patřil už tradičně mezinárodní konferenci divadelní teorie a praxe. Mezi 22. a 23. listopadem 2019 se již podeváté konala Mezinárodní konference doktorských studií, tentokrát s podtitulem *Experience as a Research Method in Performing Arts*. Jak je patrné z názvu, dvoudenní setkání doktorských studentů si kladlo za cíl zamyslet se nad možnostmi využití vlastních zkušeností při výzkumu – je dobré s nimi pracovat? Není nebezpečné zkoumat divadelní spolek, jehož jsem členem? Dá se zkušenost kvantifikovat, změřit? A kdo vlastně jsme – umělci, nebo vědci? Existuje něco mezitím? Tyto otázky představují jen zlomek toho, na co/nad čím se v rozličných panelech a prezentacích pokoušelo odpovědět nebo zamyslet dvacet pět účastníků z celé Evropy i světa (Česko, Slovensko, Polsko, Rumunsko, Německo, Finsko, Švédsko, Řecko, Estonsko, Filipíny).

Organizátoři konference se společně s doktorandy DF rozhodli listopadovou konferenci přenést z osvědčené přednáškové místnosti v prvním patře fakulty nejen do dalších prostor budovy, ale také do zkušeben Divadla na Orli. Kromě komornější atmosféry a intenzivnější výměny názorů se tak účastníkům naskytla příležitost poznat prostory celé Divadelní fakulty a přiblížit způsob fungování celé instituce. Změna prostoru konání však měla i praktické důvody – letošní konference nezahrnovala jen klasické konferenční příspěvky, ale také performativní přednášky, demonstrace práce či plakátové prezentace (tzv. postery).

Keynote přednášející byla Mgr. Johana Kotišová Ph.D. z brněnské Masarykovy univerzity, která podrobně představila kreativní metodologie výzkumu. Ačkoliv profesí socioložka, svou disertaci koncipovala jako román, který nedávno vydala. Svou přednášku Kotišová doplnila čtením z této knihy. Téma promluvy souznělo s množstvím prezentací doktorských studentů – možnosti využití metod přírodních věd pro umělecký výzkum a metod umění pro výzkum

Organizátoři konference se společně s doktorandy DF JAMU rozhodli listopadovou konferenci přenést z osvědčené přednáškové místnosti v prvním patře fakulty nejen do dalších prostor budovy, ale také do zkušeben Divadla na Orli.

přírodovědecký byly jednou z otázek, které si účastníci konference pokládali nejčastěji.

K dalším podtématům konference patřila autentičnost či problémy při prakticky orientovaném výzkumu. Přestože v minulých ročnících byly příspěvky zaměřeny především na divadelní režii či herectví, letos byly představeny i výzkumy z oborů divadelního managementu, rozhlasových studií či světelného designu. Důležité také bylo výrazné zapojení doktorských studentů JAMU, kteří nejen vystoupili s prezentacemi svých prací, ale podíleli se i na

organizaci a moderování jednotlivých sekcí.

Konference byla zakončena společným posezením u kulatého stolu, kde účastníci shrnuli zážitky a poznatky dvou dnů. Součástí setkání bylo také zhlédnutí inscenace *Who Am I?* v režii Jitky Vrbkové, která pak svůj rozsáhlý výzkum divadla s herci s Downovým syndromem představila i během plakátových prezentací. Abstrakty příspěvků lze nalézt na webové adrese konference <http://phdconferencebrno.cz/en/programme>.

Transkripce slavné Bartókovy skladby vznikla na HF JAMU

Jindřiška Bártová

Profesoru Martinu Opršálovi, vedoucímu Katedry bicích nástrojů na Hudební fakultě JAMU, se podařilo něco zcela mimořádného: jeho úprava Bartókovy slavné klavírní skladby *Allegro barbaro* vyšla v prestižním světovém hudebním vydavatelství Universal Edition.

Proč právě Bartókovu *Allegro barbaro*?

Vytváření transkripce není u mě ničím novým. Už si ani nevzpomínám, kdy jsem vytvořil úplně první. Snažím se ale dodržovat zásadu, aby to nebyl jen přepis, u kterého se budu kochat, jak hezky to na marimbu, vibrafon či cokoliv jiného zní. Vždy tam potřebuji nějakou „přidanou hodnotu“. Rád dělám transkripce pro své studenty. Ti mi dávají inspiraci, co a jak vytvořit. Například jeden ze studentů se připravoval na zahraniční soutěž a potřeboval něco českého. Žádnou původní skladbu k dispozici neměl a jen tak utrousil: „Kdybych tak měl nějakého Janáčka, když jsem z JAMU. Ti by koukali...“ Což byl pro mne rozhodující signál. Již delší dobu jsem v hlavě nosil myšlenku podívat se na Janáčkovy klavírní cykly, jestli by z nich nešlo něco vytvořit. Tak jsem se pustil do práce a brzy zjistil, že většina částí by pro jednoho hráče byla nehratelná. Klavírista má deset prstů, ovšem hráč na marimbu či vibrafon jen čtyři paličky. Nakonec jsem vybral tři části z cyklu *Po zarostlém chodníčku*.

Jiný impuls přišel v roce 2018, kdy k nám měli dorazit na stáž dva studenti z Rumunska, kteří zároveň působí jako duo. Už před jejich příjezdem jsem si říkal, že by si po skončení stáže mohli odvézt nějakou památku na studium u mě. Bartókovu *Allegro barbaro* mne již delší dobu lákalo kvůli výrazně perkusivnímu charakteru. Fakt, že tato skladba je z velké části inspirována právě rumunskými folklórními vlivy, dokonale splynul s návštěvou dua. V průběhu tvorby transkripce však mé aranžmá dostalo nečekanou podobu. K tomu se dostanu později. Potřeboval jsem si ale ověřit, jestli moje úprava bude fungovat. Sólové kusy si mohu zahrát sám, ale u dueta je to složitější. Rumunské duo bylo u nás

Profesor Martin Opršál s jeho úpravou Bartókovy slavné klavírní skladby *Allegro barbaro*, která vyšla v prestižním světovém hudebním vydavatelství Universal Edition.

na jeden semestr, takže nácvič mé úpravy a různé korekce byly jednou z náplní stáže. Premiéru pak hráli 8. prosince 2018 na Festivalu bicích nástrojů v Divadle na Orlí a od té doby již mnohokrát při různých příležitostech, což mne těší.

Jak došlo k vydání u Universal Edition?

Čím dál víc jsem cítil, že touto úpravou jsem se trefil. Na festivalu byli kolegové z Evropy. Hned po provedení mi říkali, že aranžmá má potenciál být zařazováno na soutěže a stát se stabilním kusem repertoáru. Aby se tak stalo, musí být bezpodmínečně vydáno. V mezinárodním kontextu není myslitelná praxe kopírování, která u nás úspěšně přetrvává. Proto jsem začal hledat vydavatele. Kolegové ze zahraničí mi radili různá specializovaná vydavatelství pro bicí nástroje. Já jsem si ale řekl, proč chodit ke kovářičkům, když mám za rohem kováře. Copyright na originál *Allegro barbaro* má od roku 1918 Universal Edition ve Vídni. Obrátil jsem se přímo na vedoucího edičního oddělení s nabídkou vydání u UE. Ten byl vstřícný a moji úpravu poslal do jejich umělecké

komise, která rozhodla kladně. Pak již šlo vše hladce a všichni zainteresovaní odvedli skvělou profesionální práci. Je pro mě poctou, že mé aranžmá vydali v signované bartókovské edici. Celý proces trval asi půl roku a v srpnu 2019 jsem obdržel autorské výtisky.

Jak jsi k úpravě přistupoval? Co ti dělalo největší problémy a z čeho jsi měl radost?

Mojí předchozí prací bylo *Varhanní sólo* z Janáčkovy *Glagolské mše*, o jehož úpravu mě požádal kolega z katedry a jeden student. Masivní zvuk varhan nahradily dvě pětioktávové marimby. Zní to velkolepě, ale s odstupem musím uznat, že z praktického hlediska je to nešikovné. Když jsem promýšlel *Allegro barbaro*, první moje úvaha šla stejným směrem, tedy použít dvě marimby. Pak mi došlo, že rumunské duo možná ani dva takové nástroje nemá k dispozici, takže by to nemohli hrát. Kombinace vibrafonu a marimby, kterou jsem dříve také použil, nepřicházela v úvahu, poněvadž jsem potřeboval pro oba hráče nástroj s totožným zvukem a artikulací. Řešení jsem našel a je značně neobvyklé.

V současné původní literatuře pro bicí nástroje je velmi populární hra z různých stran nástroje, tedy nejen ze standardní hráčovy pozice, ale i z protilehlé strany a podobně. Tento styl se obzvláště dobře uplatňuje v duotech pro melodické bicí nástroje, kdy hráči stojí proti sobě a hrají z obou stran na stejný nástroj. Na tom principu je ostatně založen pradávňý styl hraní na původní africké xylofony, který se nazývá amadinda. Čili vlastně nic nového pod sluncem. Nevýhodou těchto současných skladeb je poněkud mdlý hudební obsah, kdy oba hráči hrají většinou pouze na „černé“ kameny, čímž skladba monotónně plyne v jedné pentatonice.

Když se podíváme na Bartókův zápis, zjistíme, že doprovodná linka v krajních částech je celá ve Fis tonalitě. Tedy ideální pro hru z opačné strany, převážně na

„černých“ kamenech. Naproti tomu melodická linka je založena na frygických modech se zvýšeným čtvrtým stupněm, a tím pádem se odehrává většinou na „bílých“ kamenech – v normální hráčové pozici. Samozřejmě to není až tak přímočaře jednoduché, to by nebyl Bartók. Je to na dlouhý rozbor, ale v zásadě tento princip, po několika úpravách, dovoluje skutečně hrát skladbu na jeden nástroj, aniž by si hráči vzájemně překáželi. Když jsem ten princip objevil, najednou mi celé aranžmá začalo dávat smysl, a i to hraní z obou stran nástroje náhle hudebně funguje a není to jen bezduchá exhibice. Samozřejmě ta hra z opačné strany není nic příjemného. Interpret má k dispozici běžný notový zápis, který musí v hlavě neustále převracet. Uvědomme si, že má na nástroji všechno obráceně. Přemýšlel jsem dokonce, že bych pro ten

účel nějak převrátil i notaci. To už by ale nastal totální chaos, který by potenciální interprety spíš odrazoval.

Když jsem skladbu připravoval s rumunskými studenty, vše jsem jim podrobně vysvětlil. Tím pádem jsem měl pocit, že to musí být pochopitelné každému. Pak jsem však měl Masterclass v Gdaňsku, kde si studenti moji úpravu předem vyžádali (to ještě nebyla vydána). Tam jsem zjistil, že si s některými věcmi sami nevědí rady. To mě přimělo doplnit a zpřesnit poznámky k interpretaci, aby vše bylo jasné. Ještě jsem stihl tyto doplňky předat editorovi a on je zanesl do vydání. Nyní již moje úprava díky Universal Edition Wien žije vlastním životem a já jsem zvědav, kde všude se bude hrát. Jak mi právě hlásí můj student ze stáže ve Štrasburku, například v tamním obchodě s hudebninami ji mají.

Alfred Brendel besedoval v aule Hudební fakulty

Jindřiška Bártová

Ještě o prvním červnovém podvečeru praskala aula Hudební fakulty JAMU ve švech: pozvání organizátorů festivalu Concertus musicae totiž přijal, do Brna přijel a na pódium auly Hudební fakulty JAMU vystoupil Alfred Brendel. Legenda mezi světovými pianisty, hvězda vysokého stupně zářivosti – především však přemýšlivý všestranný umělec, který je schopen nesmírně poutavě hovořit o umělcích, umění, interpretaci, kompozici, literatuře, malířství i poezii, a všechno to okořenit účinnou dávkou humoru.

Alfred Brendel, který se narodil 5. ledna 1931 v Loučné pod Desnou (nedaleko Šumperka na Moravě), uzavřel svoji pianistickou kariéru v roce 2008 a od té doby se věnuje všem výše uvedeným činnostem. Ve své anglicky pronesené přednášce *Můj hudební život* vzpomínal na těžké začátky v době války, kdy měl „velké nedostatky ve cvičení na klavír, protože žádný neměli“, takže komponoval, kreslil a psal. Svůj první recitál Brendel nazval *Fuga v klavírní literatuře*, při prvním vystoupení s orchestrem měl na programu 5. *Beethovenův koncert*. V pětadvaceti letech uskutečnil svoji první gramofonovou nahrávku a

komplet nahrávek Beethovenových klavírních sonát dokončil v den svých 32. narozenin. Od roku 1971 žije v Londýně, kde „*má nejvíce knih a hudby*“.

Svoji přednášku oživil Alfred Brendel několika nahrávkami. Lisztova *Rapsódie č. 15 pro klavír* dokumentovala sólistův obdivný přístup ke skladateli, jehož považuje za neprávem upozadovaného génia. Druhou ukázkou bylo Largo z Bachova *Koncertu f moll*, u něhož to chvíli vypadalo, že Brendel sedící u stolu hraje na neviditelný klavír – tak skladbu prožíval. Bylo zřejmé, že je mu mimořádně blízká, neboť vybočil ze čtení napsaného textu a improvizovaně objasňoval postupy důležité při interpretaci Bacha. Jako třetí ukázkou uvedl Brendel nahrávku Schubertovy písně *Nacht und Träume*, již zpíval Dieter Fischer-Dieskau a která ozřejmila hloubku skladatelova písňového vyjádření viděného ze dvou navzájem dokonale propojených rovin, pěvecké a pianistické, přičemž Brendel jaksí navíc filozfoval i o tom, do jaké míry má či nemá být otevřené víko klavíru při písních.

Přednáška Alfreda Brendela, posluchači obsazená do posledního místečka, vzbudila bouřlivý aplaus a dlouhé ova-

ce ve stoje. Abychom byli spravedliví, je třeba připojit, že výraznou měrou se o mimořádný úspěch tohoto podvečera zasloužila *rezidenční umělkyně festivalu Barbara Maria Willi*, která se zhostila role garanta celého podvečera a současně perfektní tlumočnice do tří jazyků, angličtiny, němčiny a češtiny v závěrečné diskusi. Bylo i její zásluhou, že neformální beseda po přednášce trvala víc než půl hodiny. Došlo při ní i na dotazy týkající se Brendelovy básnické tvorby: sdělil publiku, že píše své básně v němčině a sám je překládá do angličtiny; básně jej „navštěvují“ nejčastěji v noci. Mnohé z nich mohl napsat jen pianista, například tuto:

NA ZNAMENÍ SOULADU

hrajeme dnes
jedním prstem
jeden jediný tón
který nás sjednotí
jednou

Pokud vás Brendelova báseň zaujala, máte možnost si ji vypůjčit. Naše vždy aktuálně reagující knihovna vlastní soubor Brendelových básní pod signaturou A 8103. A název je hodný velkého umělce: $2 \times 2 = 13$.

Průvodem dáváme studentům najevo, že s nimi škola i město počítá

Petr Francán

Divadelní fakulta JAMU letošní akademický rok už potřetí zahajovala velkým pouličním průvodem středem Brna. V pořádání pouličních divadel má ale tradici mnohem starší. V roce 1990 po znovuoobnovení fakulty nastoupili do řad pedagogů divadelníci především ze studiových divadel, kterým byly pouliční akce svojí poetikou blízké. I proto v devadesátých letech čas od času zaplňovaly brněnské ulice divadelní průvody, při rozličných záminkách a pod vedením mnoha režisérů. Postupem času, možná také se změnou společenského naladění, divadelní průvody z brněnských ulic tak trochu vymizely.

Když jsem na sklonku roku 2016 nastoupil do vedení fakulty, čekala mne hned v následujícím roce 2017 řada celoškolských i čistě fakultních oslav sedmdesátin založení Janáčkovy akademie múzických umění v Brně. Jednou z plánovaných akcí byl i divadelní průvod městem s několika zastaveními. Geneze průvodu nebyla vůbec snadná, a přestože se nakonec odehrál velmi úspěšně, nelehkost tohoto zadání mne vedla k hlubším úvahám.

Bylo patrné, že v průběhu času s ubývajícími „jamáckými průvody“ se začala u našich studentů a absolventů postupně utlumovat celá škála dovedností, cirkusové či chcete-li pouliční, tzv. „streetové“ povahy. A nešlo jen o pohyb, ale také o mluvený projev a zpěv v otevřeném prostoru, zvládnutí psychologie ulice a další. Jde o řemeslné dovednosti, které dle mého názoru k herectví neodmyslitelně patří. A já si předsevzal, že při první příležitosti budu o jejich znovunabytí usilovat.

Když se blížil počátek loňského akademického roku 2018/2019, bylo zjevné, že buď na formát divadelního průvodu „navždy“ rezignujeme, nebo jej musíme každoročně alespoň dvakrát zrealizovat, aby životaschopnost cirkusových dovedností na fakultě zůstala smysluplně zachována. Když říkám dvakrát, míním tím podzimní průvod na zahájení akademického roku a jarní prů-

Děkan Divadelní fakulty JAMU doc. Mgr. Petr Francán jel v čele tradičního průvodu na koni.

vod při zahájení Mezinárodního festivalu divadelních škol Setkání/Encounter. Přesvědčit pedagogy po vyčerpávajícím roce 2017 plným oslav nebylo snadné, ale naštěstí se jich našlo několik, kteří si kromě faktických obtíží vybavovali mimo jiné i to, čím byli v dobách studií při uličních produkcích obohacováni a co pro jejich nastupující divadelní kariéru pouliční divadelní průvody znamenaly. A jelikož jsem měl nyní jistotu, že existuje tým divadelníků, kteří jsou připraveni s divadelním průvodem pomoci, zbývalo pouze od „jak“ přejít k „co“...

Základní otázkou tedy zůstalo: proč? Proč jsme letos již třetím rokem organizovali divadelní průvod městem?

Za prvé se náš průvod obrací směrem ven, k městu, jeho obyvatelům a návštěvníkům.

Dlouhodobě se mi zdá, že s Brnem stále ještě málo komunikujeme, málo společně žijeme. Proto se obracíme přes pouliční akce ke všem Brňanům. Snažíme se říci, že kromě roku kalendářního či školního máme také rok akademický a že jde o významný časový milník, pro-

tože v Brně žije velká studentská komunita, čítající desetitisíce členů (v roce 2019 je to 63 tisíc). Město s příchodem studentů mění svoji povahu, náladu charakter. Je mladší, odvážnější, ale také citlivější a zranitelnější. Nezlehčuji to, snažím se jen v mírné nadsázce naznačit, že přítomnost studentů je i pro Brno zásadní, a proto je důležité jim dát najevo, že o jejich přítomnosti víme. Že se s nimi, se studenty, takzvaně „počítá“.

Za druhé se náš průvod obrací směrem dovnitř, k naší vlastní akademické obci. Divadelníci, jakkoli působí extrovertně, žijí také bohatým vnitřním životem, plným hlubokých poznání, radostí i strachů. Studium na fakultě není po emoční stránce jednoduché, vnitřní i vnější tvůrčí tlaky mohou být občas doslova paralyzující. Divadlo je ale také rodina. A my chceme studentům nastupujících prvních ročníků dát najevo, že jsme se na ně těšili. Naše mnohokolová přijímací řízení jsou již za nimi a v nejbližších týdnech je žádné testování, prověřování a zkoušení nečeká, není čeho se bát. Chceme, aby pocítili, že

jsou námi přijati do akademické obce, a chceme, aby to cítili velmi hluboko. Proto připravujeme každoroční průvod k zahájení akademického roku tak trochu tajemně a s překvapením. Že bude průvod, studenti prvních ročníků tuší, ale jeho konkrétní podobu či vyprávěný příběh nikoli. Závěrem je pak vždy „obřad“ iniciačního přijetí do akademické obce a zpětná vazba od těch, kdo takto průvod v prvním ročníku prožili, je zatím opravdu velmi dobrá a veskrze pozitivní.

Náš průvod se obrací mnoha směry a protíná najednou všechny naše ateliéry. Třetím smyslem a zadáním akce je propojit na začátku akademického roku více než tři stovky našich studentů. Aby umožnila posluchačům jednotlivých ateliérů setkání s dalšími studenty Divadelní fakulty JAMU, aby se společně poznávali, bavili se a pokud možno společně tvořili. Třebaže se průvod odehraje v jedné až dvou hodinách, je jeho vznik velmi náročný a vysilující. Vyžaduje obrovské vzepětí sil všech účastníků, kteří na vlně společně vytvořené energie překlenou všechny překážky a oslní své publikum včetně sebe samých. Na ulici je totiž často k diskuzi, kdo má být

divákem a kdo účastníkem. Pravda se stává relativní, a i proto mají naše průvody stálý podtitul „JAMU je víc než pravda“.

Na závěr chci říci, že obtíž se objeví vždy. Vždy se zdá být něco nevyřešitelným problémem a často stojíme na pomyslné hraně konání či nekonání průvodu. Když je však po všem a průvod kriticky hodnotíme, pak přes všechny pochybnosti mne vždy velmi snadno přenesou vzpomínka na jeden komentář, formulovaný do otázky našimi studenty na sociálních sítích, pod fotografiemi z průvodu. Je to otázka prostá, tak trochu sebestředná až samolibá, vlastně docela řečnická, obracející se na studenty jiných vysokých škol: „A jak vítáte svoje prváky Vy?“

Universitas

magazín vysokých škol

Zde si můžete přihlásit odběr newsletteru Universitas a jednou měsíčně dostanete souhrn toho nejdůležitějšího z dění ve vysokém školství v Česku i ve světě:
<https://www.universitas.cz/newsletter>.

Životní jubilea zaměstnanců JAMU v roce 2020

leden

Král Jan doc. MgA.
Hanus Tomáš Mgr.

únor

Dlouhý Dan doc. Mgr. MgA. Ph.D.
Hollý Vladimír doc. MgA.
Jarešová Ivana Mgr.
Horáčková Květoslava doc. Ph.D.
Michálková-Slimáčková Jana Mgr. Ph.D.

březen

Kalousková Božena
Mayerová Eva Ing.
Vondráčková Jana Ing.
Rajnohová Alice MgA. Ph.D.
Siažiková Kateřina
Litterová Hana doc. MgA.
Štěpánek Jan doc. Mgr.

duben

Willi Barbara Maria prof. Ph.D.
Drápelová Dana doc. Mgr.
Oslzlý Petr prof. Mgr.

květen

Drahan Gustav
Jelínek Miloslav prof. MgA.
Šimková Monika Mgr.

červen

Talpová Sylva doc. Mgr.
Kloudová Zdenka
Spílka Vilém doc. MgA.
Hajn Tomáš Mgr.

červenec

Čísařová Lenka Mgr.

Ryšánková Jana doc. Mgr.
Findejsová Anna
Halberstadt Hana doc. Mgr.
Korábová Helena
Nováček Zdeněk prof. MgA.
Klementová Dagmar doc.
Michalica Peter prof. Mgr.

srpen

Michalíková Jaroslava Mgr.
Janda Petr Mgr.
Konrádová Dana
Smilková Oxana doc.

září

Fraš Rostislav MgA.
Brzobohatý Jan

říjen

Gruna Tomáš MgA.
Pančocha Radim MgA.
Černý Pavel MgA.
Dvořáček Ivan

listopad

Drchal Miroslav Ing.
Césarová Alena
Fajnor Richard doc. Mgr.
Nejedlíková Zdeňka
Němcová Eva PhDr.
Jatelová Olga
Jelínková Eva Mgr.
Doležel Jiří prof.

prosinec

Broučková Eva
Zloch Jaroslav

Autoři čísla 2020/1

MgA. Juraj Augustín – doktorand na oboru Dramatická umění DF JAMU

prof. PhDr. Jindřiška Bártová – profesorka Katedry hudebních a humanitních věd HF JAMU

Jitka Bulíčková – studentka oboru Hudební manažerství na HF JAMU

doc. Mgr. Petr Francán – děkan Divadelní fakulty JAMU

Mgr. Klára Hanáková, Ph.D. – provozní ředitelka Nakladatelství JAMU

Marek Hebelka – student oboru Divadelní manažerství se zaměřením na produkční management DF JAMU

MgA. Petra Kujalová – doktorandka na oboru Interpretace a teorie interpretace HF JAMU

Mgr. Luboš Mareček, Ph.D. – specialista pro vnější vztahy – rektorát JAMU

Matúš Mlích – student oboru Hudební manažerství na HF JAMU

MgA. Iveta Novotná – doktorandka na oboru Dramatická umění DF JAMU

prof. MgA. Martin Opršál – vedoucí Katedry bicích nástrojů HF JAMU

prof. Mgr. Petr Oslzlý – rektor JAMU

MgA. Tomáš Ondřej Pilař – doktorand oboru Interpretace a teorie interpretace HF JAMU

prof. PhDr. Miroslav Plešák – profesor DF JAMU

Mgr. Irena Rozsypalová – odborná asistentka na katedře zpěvu HF JAMU

Mgr. et Mgr. Klára Škrobánková – vědecká pracovnice Kabinetu pro výzkum divadla a dramatu DF JAMU

MgA. Jitka Vrbková – doktorandka oboru Dramatická umění DF JAMU

MgA. Pavel Zemen, DiS. – doktorand oboru Interpretace a teorie interpretace HF JAMU

Jana Vrabcová, Marta Malatová – posluchačky U3V na HF JAMU

Občasník JAMU 2020/1

Redakčně připravil: Luboš Mareček
Jazykové korektury: Jindřiška Bártová, Klára Hanáková,
Typografie: Václav Kovář
Grafická úprava a sazba: Hana Balátová
E-mail: marecek@jamu.cz
Tisk: Nakladatelství JAMU

Autoři a zdroje fotografií:

Filip Hladík, Vojtěch Kába, Filip Trněný, Luboš Mareček, Ondřej Němec, Archivy HF a DF JAMU